

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Bakalářská práce

Náklady a jejich analýza

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Martina Novotná, Ph.D.

Autor:

Jan Kubeš

2013

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jan KUBEŠ
Osobní číslo: E10096
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku
Název tématu: Náklady a jejich analýza
Zadávající katedra: Katedra ekonomiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů v podniku. Zmapovat nástroje řízení nákladů a posoudit možnosti analýzy nákladů ve vztahu s výsledkem hospodaření podniku. Zvolené metody aplikovat ve vybraném podniku.

Osnova:

Teoretická část

1. Význam sledování nákladů v podniku
2. Klasifikace nákladů a jejich evidence
3. Nástroje řízení nákladů
4. Možnosti analýzy nákladů

Praktická část

5. Charakteristika zvoleného podniku z hlediska vývoje jednotlivých složek nákladů
6. Aplikace vybraných metod hodnocení nákladů
7. Zhodnocení provedené analýzy ve vztahu k vývoji výsledku hospodaření podniku

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

SYNEK, M.; KISLINGEROVÁ, E.: Podniková ekonomika. 5., přeprac. a dopl. vyd., vyd. Praha: C. H. Beck 2010

SYNEK, M.: Manažerská ekonomika. 5. aktualit. a rozš. vyd., vyd. Praha: Grada publishing a. s., 2011

WÖHE, G.; DVOŘÁK, J.: Úvod do podnikového hospodářství. 1. vyd., vyd. Praha: C. H. Beck, 1999

POPESKO, B.: Moderní metody řízení nákladů. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2007

KISLINGEROVÁ, E.: Manažerské finance. 1. vyd., vyd. Praha: C. H. Beck, 2004

GRÜNWARD, R.; HOLEČKOVÁ, J.: Finanční analýza a plánování podniku. Vyd. I., vyd. Praha: Ekopress, 2009

NEUMAIEROVÁ, I.; NEUMAIER, I.: Výkonnost a tržní hodnota firmy. 1. vyd., vyd. Praha: Grada Publishing, 2002

FIBÍROVÁ, J.; ŠOLJAKOVÁ, L.; WAGNER, J.: Nákladové a manažerské účetnictví. Vyd. Praha: ASPI, 2007

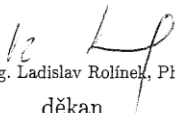
Periodika: Ekonom

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martina Novotná, Ph.D.

Katedra ekonomiky

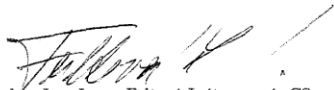
Datum zadání bakalářské práce: 12. února 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 12. března 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Pelhřimově dne 5. 9. 2013

.....
Jan Kubeš

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Martině Novotné, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, kterými byla nápomocna při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Význam sledování nákladů	4
2.1. Plánování nákladů a kontrola	4
2.2. Řízení nákladů.....	5
2.3. Snížení nákladů	5
3. Klasifikace nákladů a jejich evidence.....	7
3.1. Definice nákladů	7
3.2. Pojetí nákladů z účetního hlediska	7
3.3. Manažerské pojetí nákladů.....	8
3.4. Klasifikace nákladů.....	9
3.4.1. Třídění podle výkazu zisku a ztráty (druhové členění nákladů).....	9
3.4.2. Účelové členění	10
3.4.3. Výrobní náklady	11
3.4.4. Náklady ve vztahu k objemu výroby	12
3.5. Nákladová funkce.....	14
3.6. Evidence nákladů	14
4. Nástroje řízení nákladů	16
4.1. Kalkulace.....	16
4.2. Rozpočetnictví.....	17
4.3. Technickohospodářské normy.....	18
5. Možnosti analýzy nákladů	19
5.1. Analýza absolutního ukazatele.....	19
5.2. Analýza poměrových ukazatelů	19
5.2.1. Ukazatele rentability	20
Rentabilita aktiv (ROA)	20
Rentabilita vlastního kapitálu (ROE).....	20
Rentabilita tržeb (ROS).....	21
Rentabilita nákladů (ROC).....	21
Vztah mezi rentabilitou výnosů (výnosností), nákladovostí, rentabilitou nákladů ...	21
5.2.2. Ukazatele likvidity.....	23
5.2.3. Ukazatele aktivity	24
5.2.4. Ukazatele kapitálového trhu	24
5.2.5. Ukazatele zadluženosti	24

5.3.	Analýza soustavy ukazatelů	26
5.3.1.	Pyramidová soustava	26
	Du Pontova analýza	26
6.	Metodika	29
7.	Charakteristika zvoleného podniku z hlediska vývoje jednotlivých složek nákladů	31
7.1.	Charakteristika společnosti	31
7.2.	Ukazatele charakterizující sledovaný subjekt	35
8.	Aplikace vybraných metod hodnocení nákladů	37
8.1.	Vývoj nákladů společností	37
8.1.1.	Analýza pomocí absolutních a relativních ukazatelů	40
8.2.	Vývoj výnosů společnosti	43
8.3.	Vývoj výsledku hospodaření společnosti	45
8.4.	Analýza poměrových ukazatelů	46
9.	Zhodnocení provedené analýzy ve vztahu k vývoji výsledku hospodaření podniku	50
9.1.	Pyramidový rozklad zisku	50
10.	Závěrečné zhodnocení	55
11.	Závěr	57
12.	Summary	58
	Seznam použité literatury	60

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou náklady a jejich analýza.

Součástí ekonomiky jsou náklady, výnosy a hlavně hospodářský výsledek, které patří mezi nejdůležitější znaky každého podniku. Proto je manažeri podniků podrobně sledují.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou nákladů. Existuje velké množství nákladů, s kterými se setkáváme každý den. Jedná se především o náklady domácností, kam patří náklady na bydlení, na elektřinu, na topení atd. Dále to jsou náklady podniků, které zaměstnavatel vynakládá na mzdy zaměstnanců, na zajištění výroby a mnoho dalších nákladů, které musí být zajištěny, aby byl zabezpečen provoz podniku. Tato bakalářská práce se zaměřuje na podnikové náklady, které souvisí s chodem firmy. Aby byly náklady přehlednější, člení se podle různých hledisek (např. podle účelu, podle druhu a další členění). Důležité je, aby podnik sledoval náklady a vedl si jejich evidenci. Pokud by podnik nesledoval náklady, mohl by se po nějakém čase dostat do velkých problémů, protože jak víme, náklady mají podstatný vliv na tvorbě hospodářského výsledku.

Tato práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje obecnou charakteristiku nákladů z literárních zdrojů. Je zde popsán význam sledování nákladů, klasifikace nákladů a jejich evidence, dále jaké nástroje se používají k řízení nákladů a nakonec jaké jsou možnosti analýzy nákladů a jejich ukazatele.

Praktická část nejprve zahrnuje stručnou charakteristiku zvoleného podniku, který je v této práci klasifikován. Jedná se o podnik fungující v odvětvích dopravního, pozemního a inženýrského stavitelství. Poté následuje vlastní rozbor nákladů daného podniku. V části zhodnocení provedené analýzy ve vztahu k vývoji výsledku hospodaření je rozložen výsledek hospodaření pomocí pyramidového rozkladu. V tomto rozkladu je analyzován vliv jednotlivých částí nákladů, které se výraznou měrou podílí na výsledku hospodaření dané společnosti. V poslední části je celkové zhodnocení výsledků, kterých společnost dosáhla, pomocí provedených analýz.

2. Význam sledování nákladů

Do této části lze zařadit plánování nákladů a jejich kontrolu, dále řízení nákladů a nakonec snížení nákladů.

2.1. Plánování nákladů a kontrola

Výnosy, náklady a především výsledek hospodaření patří k nejdůležitějším charakteristikám hospodaření každého podniku. Jsou proto předmětem každodenního zájmu manažerů.

Ve většině našich podniků je plán nákladů součástí finančního rozpočtu (plánu). Ten obsahuje plán výnosů, nákladů a zisku, plán rozdělení zisku, popř. i jiné plány.

Plán výkonů, nákladů a tvorby zisku je plánovaná výsledovka podniku. Výpočty jeho položek navazují na ostatní části plánu podniku; například provozní výnosy na plán odbytu, mzdy na plán mezd apod. Plán má dvě základní části: výnosy a náklady. Hlavním cílem plánování nákladů je dosáhnout jejich snížení. Proto plánování nákladů není jen pasivním odrazem skutečnosti, ale aktivně na ni působí tak, že vytváří tlak na snižování nákladů ve všech oblastech podnikové činnosti. V posledních letech vznikají nové metody, které jsou nazývány optimalizační nákladové metody. Do těchto metod lze zařadit: outsourcing, offshoring, insourcing a franchising.

Outsourcing – v této metodě dochází k vyčleňování činností mimo podnik s cílem docílit úspory nákladů nebo zvýšení kvality. Hlavním cílem je redukce nákladů, hlavně fixních nákladů.

Offshoring – zde dochází k vyčlenění činností z podniku a jejich delegování na dceřiné společnosti v zemích s nižšími náklady.

Insourcing – tato metoda se zabývá využitím volných kapacit k převzetí externích zakázek. Mezi cíle patří vyšší využití fixních nákladů a zvýšení hospodárnosti, vyrovnaní výkyvů v zaměstnanosti, zlepšení výnosové situace.

Franchising – je zvláštní forma outsourcingu v oblasti odbytu. Poskytovatel franchisy uzavírá smlouvu s příjemcem franchisy, že za určitou vstupní platbu a průběžné platby propůjčí své jméno, obchodní ideu a komplexní servis. Poskytovateli to přináší úsporu vlastního kapitálu a pravidelné příjmy. Příjemce provozuje samostatný podnik, jehož úspěch je většinou garantován jménem (např. McDonald, OBI).

Náklady rozdělujeme do dvou skupin plánovacích metod – metoda globální a metoda podrobná. Globální metody vycházejí ze základních vztahů v ekonomice podniku, které zachycují různými modely, např. již zmiňované nákladové modely. Podrobné metody vycházejí z detailních plánovacích podkladů, jako jsou operativní plány výroby, normy spotřeby, limity atd. Typickými představiteli těchto metod jsou rozpočty a kalkulace. V plánování nákladů se používá různé členění nákladů (Synek, 2011).

2.2. Řízení nákladů

Měření, evidence, plánování a řízení nákladů patří mezi nejdůležitější nástroje a postupy. Tyto nástroje poznávají všechny náklady v podniku a pomáhají učinit rozhodnutí, které vede ke splnění cílů.

Finanční, nákladové a manažerské systémy prodělaly málo změn, ale v posledních letech se objevily nové metody a postupy, které změnily nákladové řízení. Za tyto změny může rostoucí konkurence, která může za to, že podniky snižují své náklady a hledají nástroje, které budou co nejefektivnější. Dále je to způsobené novými informačními technologiemi.

V konečném důsledku se podnik dostane k závěrům, že snížení jednotkových nákladů dokáže zajistit docílením správných výsledků bez dalšího ohrožení. Jestliže podnik sníží náklady, získá rozsáhlé pole možností, pomocí nichž může dlouhodobě podporovat rozvoj svého podnikání.

2.3. Snížení nákladů

Podnik chce snižovat náklady nebo se je snaží udržet na co možná nejnížší úrovni. Snaha o minimalizaci nákladů má v sobě jedno velké riziko. Snižování nákladů může mít za následek snížení hodnoty a kvality výkonu. Pokud se podnik rozhodl snižovat náklady, musí k tomu přistoupit s rozmyslem. Ne pokaždé může snížení nákladů přinést efekt zvýšení ekonomické činnosti.

Podnikové náklady jsou ve skutečnosti účelově vázány s podnikovými výkony. To znamená, že kterýkoliv náklad vynaložený podnikem, by měl být účelově vázán s hodnotově vyjádřeným prospěchem, tj. prodaným výkonem. Jestliže podnik změní výši nákladů, projeví se tento jev ve výkonech. Podnik si musí položit otázku, jak snížit náklady. Snižování nákladů nespočívá v „osekávání“ nákladů při pohledu do účetnictví.

Podnik musí umět hospodárně vynakládat náklady, tzn. lépe využít potenciál podniku. Těmito náklady se zabývají nástroje pro řízení nákladů, do kterých patří kalkulace, rozpočetnictví a technickohospodářské normy. (Popesko, 2009).

3. Klasifikace nákladů a jejich evidence

3.1. Definice nákladů

V každé odborné literatuře nalezneme několik vysvětlení pojmů definicí nákladů. Definic nákladů existuje v literatuře opravdu mnoho. Zde jsou uvedeny některé z nich:

Náklady podniku jsou peněžní částky, které podnik účelně vynaložil na získání výnosů (Synek, 2011).

Náklady podniku lze popisovat jako peněžně vyjádřenou spotřebu výrobních faktorů účelně vynaložených na tvorbu podnikových výnosů včetně dalších nutných nákladů spojených s činností podniku (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

V ekonomickém pojetí jsou náklady definovány jako to, co bylo skutečně obětováno („náklady jsou v penězích vyjádřené oběti na statcích a výkonech, učiněné pod zorným úhlem dosažení většího užitku“). Charakterizují tedy nejen to, co bylo v penězích zapláceno, ale vše, co bylo obětováno (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

Náklad je v nákladovém účetnictví konkrétně definován jako hodnotově vyjádřené účelné vynaložení ekonomických zdrojů, které účelově souvisí s uskutečňováním předmětu činnosti podniku (Fibírová, Šoljaková, Wagner, 2007).

3.2. Pojetí nákladů z účetního hlediska

Ve skutečnosti existuje dvojí pojetí nákladů: a to finanční účetnictví, na které se zaměřují externí uživatelé a manažerské účetnictví, které používají manažeři (Popesko, 2009).

Finanční účetnictví můžeme vyjádřit náklady jako úbytek ekonomického prospěchu, který se projevuje poklesem aktiv nebo nárůstem dluhů a který v hodnoceném období vede ke snížení vlastního kapitálu (Popesko, 2009).

Manažerské účetnictví vychází z popisu nákladů jako hodnotově vyjádřeného, účelného vynaložení ekonomických zdrojů podniku, účelově souvisejícího s ekonomickou činností. Pro tuto činnost jsou podstatné následující rysy:

- účelnost – můžeme vyjádřit jako vynaložení, které je racionální a přiměřené výsledku činnosti;
- účelový charakter – jedná se o vynaložení ekonomického zdroje zhodnocení (Král, 2010).

Náklady musíme odlišovat od peněžních výdajů znamenající úbytek peněžních fondů (stavů hotovostí v pokladně a stavů na bankovních účtech). Jednat se může například o nákup stroje, který je peněžním výdajem, ale nikoliv však nákladem podniku. Nákladem jsou až odpisy přenášející cenu tohoto stroje do nákladů podniku. Náklady podniku souvisí s výdaji příslušného období, ve kterém musí být zajištěna věcná a časová shoda nákladů a výnosů. To zabezpečuje tzv. časové rozlišení nákladů a výnosů (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

3.3. Manažerské pojetí nákladů

Náklady hrají v každém podniku důležitou roli, protože každé manažerské rozhodnutí vychází ze srovnání nákladů (kolik něco stojí) s výnosy (kolik z toho získám). Účetní náklady jsou takové náklady, které jsou evidovány a vykazovány v účetnictví a účetních výkazech. Avšak tyto náklady jsou nevyhovující pro řadu manažerských rozhodnutí. To vedlo ke vzniku tzv. manažerské pojetí nákladů.

Manažerské pojetí nákladů vychází oproti běžnému (účetnímu) pojetí nákladů z toho, že:

1. pracuje s ekonomickými (relevantními, skutečnými) náklady, které oproti nákladům uváděným v účetnictví zahrnují i tzv. oportunitní (alternativní) náklady.
2. při každém rozhodování bere v úvahu přírůstkové náklady, které jsou ovlivněny rozhodnutím. Zbývající náklady jsou považovány za utopené náklady.
3. rozlišuje krátkodobý a dlouhodobý pohled na náklady a jejich vývoj.

V krátkodobém pohledu jsou některé výrobní činitele (vstupy) podniku neměnné, fixní (např. počet strojů a výrobního zařízení, počet řídících pracovníků). Některé jsou proměnné, variabilní a mění se s objemem vyráběné produkce. Jedná se např. o množství spotřebovaných surovin, práce atd.

V dlouhodobém pohledu jsou veškeré výrobní činitele proměnné (manažeři rozhodují o velikosti a počtu strojů a výrobního zařízení), a proto neexistují žádné fixní náklady (Synek, 2011).

Definice relevantních, irrelevantních, utopených a oportunitních nákladů:

Relevantní náklady – jejich výše se mění v závislosti na přijetí nebo nepřijetí určitého rozhodnutí (Popesko, 2009). Základní formou relevantních nákladů jsou tzv. rozdílové náklady, které lze vyslovit jako rozdíl nákladů před uvažovanou změnou a po změně (Král, 2010).

Irelevantní náklady zůstávají neměnné bez ohledu na to, která varianta daného manažerského rozhodnutí bude přijata (Popesko, 2009).

Utopené náklady jsou náklady, které byly utracené v minulosti a už nemohou být přeměněny žádným rozhodnutím učiněným v budoucnosti (Popesko, 2009).

Oportunitní náklady bývají často nazývány náklady obětované příležitosti. Jedná o částku vyjádřenou v penězích, která je obětovaná, pokud zdroje (práce, kapitál) nejsou použity na nejlepší možnou volbu (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

3.4. Klasifikace nákladů

Náklady jsou důležitým syntetickým ukazatelem kvality činnosti podniku. Hlavním úkolem managementu je usměrňovat a řídit náklady. Řízení nákladů vyžaduje jejich podrobné třídění (Synek, 2011).

3.4.1. Třídění podle výkazu zisku a ztráty (druhovému členění nákladů)

Provozní náklady jsou vynaloženy na získání provozních výnosů. Do provozních nákladů patří běžné provozní náklady, mezi které patří spotřeba materiálu, spotřeba energie, externí služby, osobní náklady (mzdy, sociální a zdravotní pojištění), odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku a ostatní provozní náklady.

Finanční náklady jsou tvořeny úroky a jinými finančními náklady. Rozdíl mezi finančními výnosy a finančními náklady je označován jako finanční výsledek hospodaření.

Provozní výsledek hospodaření tvoří spolu s finančním výsledkem hospodaření výsledek hospodaření za běžnou činnost.

Do mimořádných nákladů patří dary, mimořádné odměny, dále manka a škody.

Přehled o výnosech, nákladech a výsledku hospodaření podniku podává výkaz zisku a ztráty, stručně zvaný výsledovka. Výsledek hospodaření se spočítá jako rozdíl mezi výnosy a náklady. Pokud vyjde kladný výsledek, jedná se o zisk, je-li výsledek záporný, poté je to ztráta (Synek, 2011).

Členění, resp. klasifikace nákladů dle různých kritérií je základním předpokladem pro použití dalších nástrojů manažerského účetnictví. Náklady lze rozdělit do různých hledisek a kritérií.

Druhové členění nákladů souvisí s finančním účetnictvím. Druhové třídění je podrobnější a poskytuje data pro řadu podnikových rozborů (Synek, Kislingerová a kol., 2010). Má 3 základní charakteristické základní vlastnosti:

- náklady jsou z hlediska zobrazení prvotní a stávají se předmětem zobrazení hned při vstupu do podniku
- náklady jsou externí, které vznikají spotřebou výrobků, prací nebo jiných služeb
- z hlediska možnosti jejich podrobnějšího rozčlenění v podniku jsou jednoduché.

Druhové členění nákladů je důležité pro zajištění proporcí, stability a rovnováhy mezi potřebou zdrojů podniku a poskytnutím od vnějšího okolí. Podnik získá podrobnější informace na otázky: od koho, kdy a jak získá materiál, služby a jiné ekonomické zdroje (Král, 2010).

Předností druhového členění nákladů je průkaznost a jednoznačnost vykázané spotřeby zdrojů podniku. Druhové členění nákladů je velmi důležité pro základní kontrolu úplnosti účetních údajů v daném období.

Druhové členění se nezabývá příčinou vynaložení nákladů, tj. jejich bezprostředním nebo zprostředkovaným vztahem k prováděným činnostem, výkonům, útvarům či procesům. Druhové členění se musí spojovat s dalšími členěními nákladů (tj. účelové členění, kalkulační členění a členěním podle změny nákladů při změně ve využití kapacity) jak uvádí Fibírová, Šoljaková, Wagner, 2007.

3.4.2. Účelové členění

Účelový vztah nákladů lze charakterizovat na různé úrovni podrobnosti. V první úrovni se náklady člení do relativně širokých okruhů různých výrobních (resp. hlavních

podnikatelských) činností a činností pomocných a obslužných (resp. servisních). Důležité je identifikovat věcného nositele, který způsobuje vznik nákladů a jehož velikost je určující pro úroveň nákladů (Král, 2010).

Účelové třídění nákladů používá dvě základní hlediska:

třídění nákladů podle útvarů (středisek)

třídění nákladů podle výkonů (kalkulační třídění nákladů)

Třídění nákladů podle útvarů:

Toto členění podniku odpovídá na otázku, kdo je odpovědný za vznik nákladů a kde náklady vznikají. Náklady, které podnik může připočítat určitému nákladovému středisku, označuje jako jednicové náklady. Dále má podnik náklady, které nemůže přímo připočítat, ale určí je podle určitého klíče, které označuje jako režijní náklady střediska. Podnik rozlišuje režijní náklady na materiálové, výrobní, správní a odbytové. Přehled o veškerých nákladech střediska stanoví podnik v rozpočtu.

Třídění nákladů podle výkonů:

Tento druh členění odpovídá na otázku: co vyvolalo náklady v podniku a co je výsledkem činnosti. Podnik rozlišuje dvě základní skupiny nákladů – přímé a nepřímé náklady. Přímé náklady lze přiřadit jednotlivým druhům výrobků. Nepřímé náklady jsou vynaložené na více druhů výrobků nebo na chod celého útvarů (provozu), a které se dovádí na jednotlivé výrobky pomocí různých přírážek (Synek, Kislingerová, 2011).

3.4.3. Výrobní náklady

Technologické náklady jsou způsobené technologií určité činnosti, která vede k tvorbě výkonů. Jde např. o náklady na spotřebu materiálů, o odpisy a také o mzdové náklady apod. (Popesko, 2009).

Náklady na obsluhu a řízení se zabývají zajištěním doprovodných činností technologických procesů. Jedná se např. o náklady na provoz budov (vytápění, osvětlení), mzdy administrativních pracovníků atd. (Popesko, 2009).

Jednicové náklady jsou součástí technologických nákladů, které souvisí s technologickým postupem a s jednotkou prováděného výkonu (Popesko, 2009). Pokud podnik rozpozná příčinné souvislosti vzniku výkonu a jeho jednicových nákladů, může

stanovit nákladové úkoly pomocí norem spotřeby ekonomických veličin (materiál, práce, energie) a ocenění naturální spotřeby. Norma je nástrojem řízení, které určí úkol ve spotřebě ekonomických zdrojů vyvolané vymezenou jednotkou výkonu. Norma spotřeby je vyjádřena v naturálních jednotkách (Fibírová, Šoljaková, Wagner, 2007).

Režijní náklady jsou náklady, které nesouvisí s jednotkou výkonu, ale můžeme je vztáhnout k určitému výkonu (Popesko, 2009). Řízení hospodárnosti u těchto nákladů zajišťuje rozpočet režijních nákladů útvarů. Tato kontrola se opírá o odpovědnost řídicích pracovníků za vývoj nákladů (Fibírová, Šoljaková, Wagner, 2007).

3.4.4. Náklady ve vztahu k objemu výroby

Toto členění se dělí na variabilní a fixní náklady.

Variabilní náklady, též nazývané pružné náklady. Tato část nákladů se s objemem výroby mění. Náklady mohou růst stejně rychle jako objem výroby – poté se jedná o proporcionální náklady. Tyto náklady patří mezi nejdůležitější část variabilních nákladů. U těchto nákladů se předpokládá, že jsou vyvolané jednotkou výkonu. Jejich celkový objem roste přímo k počtu výkonů. Náklady rostou rychleji než objem výroby – pak jde o nadproporcionální náklady. Vznik těchto nákladů není tak častý. Příkladem může být růst mzdových nákladů při zajištění zvýšeného objemu výkonů, nebo když se zvyšuje spotřeba pohonných hmot při zvýšení rychlosti. Náklady rostou pomaleji oproti objemu výroby – poté mluvíme o podproporcionálních nákladech. Tyto náklady se v praxi vyskytují poměrně často. Příkladem jsou náklady na opravu a údržbu zejména v počátcích živostnosti výrobních zařízení. Do položek variabilních nákladů zahrnujeme např. spotřebu materiálu a energie, mzdové náklady atd. (Popesko, 2009; Synek, Kislingerová a kol., 2010; Král, 2010).

Fixní náklady, též nazývané nepružné náklady. Tyto náklady zabezpečují chod podniku. Tato část nákladů se s objemem výroby nemění. Většinou se těmto nákladům říká neměnné, ale i ony se mohou změnit. Mění se skokem, a to při změně výrobní kapacity nebo při velké změně výrobních programů. V krátkém období se náklady dělí na fixní a variabilní. V dlouhém období dochází ke změně fixních nákladů, které se přemění na variabilní náklady. Do fixních nákladů patří např. odpisy, nájemné, úroky z úvěrů, mzdy manažerů nebo technickohospodářských pracovníků aj. Vztah nákladů a objemu produkce nazýváme nákladovou funkcí a můžeme jí vyjádřit ve tvaru:

$$N = F + n \cdot q$$

kde N jsou celkové náklady v Kč
 q – objem výroby v naturálních jednotkách
 n – variabilní náklady na 1 jednotku
 F – fixní náklady

Z této funkce můžeme odvodit náklady připadající na 1 jednotku objemu výroby. Tyto náklady nazýváme průměrné (jednotkové) náklady:

$$N_j = F/q + n$$

kde N_j jsou průměrné (jednotkové) náklady
 F – fixní náklady
 q – objem výroby v naturálních jednotkách
 n – variabilní náklady na 1 jednotku

Je-li objem produkce vyjádřen v Kč (q), podnik dostane haléřový ukazatel nákladovost (h), který vyjadřuje podíl nákladů na 1 Kč produkce.

$$h = N/q$$

kde h je haléřový ukazatel nákladovosti
 N jsou celkové náklady
 q je objem produkce

Pokud roste objem výroby, dochází k poklesu jednotkových nákladů, neboť fixní náklady se rozpouštějí do většího objemu produkce. Tento jev se nazývá degrese fixních nákladů a je jedním z hlavních způsobů zvyšování hospodárnosti. (Synek, Kislingarová a kol., 2010)

Celkové náklady jsou tvořeny fixními náklady a variabilními náklady (Wöhe, Kislingarová, 2007).

3.5. Nákladová funkce

Nákladové funkce vyjadřují vztah mezi náklady a objemem výroby (výstupem) podniku. Podnik může mít nadproporcionální a podporcionální náklady. Kombinací uvedených možností vzniká nákladová funkce z počátku klesající, později rostoucí; má tvar obráceného písmene S a její křivka marginálních nákladů tvar písmene U (Synek, 2011).

Nákladovou funkci lze rozdělit na krátkodobou a dlouhodobou nákladovou funkci.

Krátkodobá nákladová funkce vyjadřuje náklady, které se nachází v krátkém období, tj. období, ve kterém se mohou měnit některé výrobní činitele (práce, spotřebované suroviny). Ostatní činitele nelze měnit (stroje, budovy, výrobní zařízení). Objem výroby je limitován vybudovanou výrobní kapacitou, která je určována fixními (neměnnými) výrobními činiteli. Fixní výrobní činitele vyvolávají fixní náklady a proměnné výrobní činitele vyvolávají variabilní náklady. Toto rozdělení nákladů krátkodobé nákladové funkce přesně dodržují. Používá se v běžném a operativním řízení, může to být např. v analýze bodu zvratu, při hodnocení racionalizačních opatření či při optimalizaci objemu výroby (Synek, 2011).

Dlouhodobá nákladová funkce vychází z částí krátkodobých nákladových funkcí, vyjadřujících průběh nákladů vždy pro určitý rozsah objemu výroby (pro určitou výrobní kapacitu, resp. pro určitou velikost podniku). V důsledku ekonomie plynoucí ze zvětšování objemu výroby (v důsledku specializace práce i zařízení, nákupu ve velkém apod.) dlouhodobá nákladová funkce z počátku klesá, ale od určitého bodu však začíná růst. S růstem průměrných nákladů roste i neefektivnost výroby. Dlouhodobých nákladových funkcí využívají manažeři i při rozhodování o velikosti podniku, druhu výrobního zařízení, jeho počtu a výkonu, použití druhu technologie apod. (Synek, 2011).

3.6. Evidence nákladů

Evidenci nákladů v podniku zabezpečuje účetnictví podniku, které se obvykle člení na finanční účetnictví, nákladové účetnictví a manažerské účetnictví.

Finanční účetnictví sleduje informace za podnik jako celek a je určeno především pro externí uživatele (např. banky, daňové orgány). Účetnictví je upravováno závaznými normami a je také standardizováno. Základní normou, která reguluje finanční účetnictví

v České republice je zákon o účetnictví, účtové osnovy a postupy pro různé typy účetních jednotek. Finanční účetnictví eviduje aktiva podniku, jeho vlastní kapitál, dluhy podniku, výnosy, náklady a výsledek hospodaření. Má dva hlavní výkazy – rozvahu a účet zisku a ztráty neboli výsledovku (Synek, 2011).

Z finančního účetnictví vychází daňové účetnictví. To, podle daňových předpisů, třídí veškeré náklady na daňově uznatelné (tj. náklady na dosažení, zajištění a udržení příjmů) a náklady, které jsou považovány za rozdělení zisku a do základu daně z příjmů se nezahrnují (např. penále, pokuty, cestovné nad stanovený limit, odměny členům orgánů), jak uvádí Synek 2011.

Nákladové (provozní) účetnictví představuje soustava analytických účtů, na kterých se nemusí účtovat podvojně a které slouží hlavně vnitropodnikovému řízení. Je úzce spojeno s kalkulacemi, rozpočty, hmotnou stránkou hospodářských procesů, kontrolní činností atd. Tradiční nákladové účetnictví postupně přerostlo v manažerské účetnictví (Synek, 2011).

Manažerské účetnictví slouží pro efektivní řízení podniku a jeho vnitropodnikových útvarů (středisek). Používá data finančního i nákladového účetnictví, kalkulací, operativní evidence, statistiky, dále využívá různé statistické a matematické metody a postupy. Jeho předmětem jsou nejen náklady, ale i výnosy, někdy i cash flow. Zajišťuje neustálou kontrolu a poskytuje informace pro manažerské rozhodování (Synek, 2011).

4. Nástroje řízení nákladů

Mezi základní nástroje řízení nákladů patří kalkulace, rozpočet (rozpočetnictví) a technickohospodářské normy.

4.1. Kalkulace

Kalkulační členění nákladů nám umožňuje zjišťování nákladů podle jednotlivých výrobků (resp. služeb). Dále umožňuje zjistit výnosnost (rentabilitu) jednotlivých výrobků či služeb a tím řídit strukturu výroby. Kalkulační členění rozděluje na dvě základní skupiny nákladů – přímé a nepřímé (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

Přímé náklady souvisí s konkrétním druhem výkonu. Do této skupiny se zahrnují veškeré jednicové náklady, ale i režijní náklady.

Nepřímé náklady se neváží k jednomu druhu výkonu a zajišťují chod celého podniku. Sem patří režijní náklady, které jsou společné více druhům výkonu (Král, 2010).

Předmětem kalkulace jsou všechny druhy dílčích a finálních výkonů, které podnik vyrábí nebo provádí. S předmětem kalkulace je spojena kalkulační jednice a kalkulované množství.

Kalkulační jednicí je určitý výkon, který je vymezen měrnou jednotkou (druhem nebo jakostí). Podle tohoto výkonu se stanovují nebo zjišťují náklady a další hodnotové veličiny.

Kalkulované množství zahrnuje určitý počet kalkulačních jednic, pro které se stanovují nebo zjišťují celkové náklady (Synek, Kislingerová a kol., 2010).

V dalším kroku se stanoví kalkulace nákladů. Kalkulace nákladů je písemný souhrn o jednotlivých údajích nákladů a jejich úhrnu na kalkulační jednici. Kalkulace se stanovuje podle všeobecného kalkulačního vzorce:

Přímý (jednicový) materiál

Přímé (jednicové) mzdy

Ostatní přímé (jednicové) náklad

Výrobní (provozní) režie

Vlastní náklady výroby – (položky 1 až 4)

Správní režie

Vlastní náklady výkonu – (položky 1 až 5)

Odbytové náklady

Úplné vlastní náklady výkonu – (položky 1 až 6)

Zisk (ztráta)

Prodejní cena

Podnik, ještě než začne provádět svou činnost, potřebuje zjistit informace o nákladech výkonu. Tyto informace jsou pro podnik velice důležité. Tuto kalkulaci nazýváme předběžnou kalkulací, která se sestavuje před zahájením výroby. Rozděluje se na propočtovou, plánovou a operativní kalkulaci (Popesko, 2009).

Propočtová kalkulace slouží k určitému rámcovému odhadu budoucích nákladů (např. u nových výrobků). Plánová kalkulace vychází z přesného odhadu spotřeby vstupů a plánových norem. Operativní kalkulace se sestavuje v průběhu výroby a vychází z operativních norem. Po ukončení výroby podnik sestaví výslednou kalkulaci, která slouží ke zpětnému hodnocení hospodárnosti. Posuzuje, jestli skutečná výše spotřebovaných vstupů odpovídá odhadu (Popesko, 2009).

Dále lze sestavit postupnou a průběžnou, tj. kalkulace z hlediska struktury. Postupná kalkulace obsahuje položku polotovary vlastní výroby, ve které se sledují vlastní náklady na výrobu polotovarů. Průběžná kalkulace neobsahuje tuto položku, nevlastní náklady uvádí v členění podle položek kalkulačního vzorce (Synek, 2011).

Kalkulace se může také dělit na kalkulaci úplných a neúplných nákladů. Do kalkulace úplných nákladů patří veškeré náklady podniku. Kalkulace neúplných nákladů zahrnuje pouze přímé náklady a příspěvek na úhradu fixních nákladů (Synek, 2011).

Po ukončení výroby sestavuje podnik tzv. výslednou kalkulaci. Tato kalkulace slouží především pro následnou kontrolu hospodárnosti výroby. Posuzuje se, zda skutečná výše spotřebovaných vstupů odpovídá odhadu, který byl uskutečněn na začátku procesu.

4.2. Rozpočetnictví

Rozpočetnictví spolu s hlavním rozpočtem tvoří samostatnou část podnikového účetnictví (Synek, Kislingerová a kol., 2010). Rozpočet se zaměřuje na stanovení budoucích nákladů, výnosů, výsledku hospodaření, příjmů a výdajů, které vychází z cílů

podniku. Ten určí skutečné úkoly pro celý podnik a také pro jednotlivé vnitropodnikové útvary.

Rozpočet je plán, podle kterého podnik nebo vnitropodnikový útvar sleduje náklady a výnosy a plánuje jejich činnost v určitém období (Synek, 2011).

4.3. Technickohospodářské normy

Technickohospodářské normy stanovují z hlediska podniku přípustné limity, normy, nebo spotřeby výrobních činitelů. Podle druhu normy lze mluvit o celé řadě předpokladů: uspořádání výroby, technologie, existence jednotlivých profesí, jakostní normy používaného materiálu atd. Technickohospodářské normy sdělují kvalitativně i kvantitativně vymezené vztahy mezi vstupními a výstupními prvky a činnostmi ve výrobním procesu. Technickohospodářské normy se rozdělují do mnoha hledisek (Tomek, Vávrová, 2007).

5. Možnosti analýzy nákladů

Jakékoliv finanční rozhodování musí být podloženo finanční analýzou. Jednou z rozhodujících fází finančního managementu je finanční analýza. Na jejích výsledcích je založeno řízení financí, řízení a financování oběžných aktiv a investic, cenová a dividendová politika podniku. Zdrojem údajů pro tuto finanční analýzu jsou nejen interní finanční výkazy (rozvaha, výkaz zisku a ztráty, výkaz cash flow), ale i externí údaje o jiných podnicích. Tyto údaje slouží hlavně pro srovnání s konkurenčními podniky. Metody finanční analýzy lze členit na:

- analýzu absolutních ukazatelů
- analýzu poměrových ukazatelů
 - ukazatel rentability
 - ukazatel likvidity
 - ukazatel aktivity
 - ukazatel zadluženosti
 - ukazatel kapitálového trhu
- analýzu soustavy ukazatelů
 - pyramidové soustavy

(Synek, Kislingerová a kol., 2010).

5.1. Analýza absolutního ukazatele

Analýza absolutního ukazatele pracuje s tzv. procentním rozbořem. V procentním rozboru záleží na analýze absolutních vstupních dat a na zpracování vertikální a horizontální struktury účetních výkazů (Kislingerová, 2010).

5.2. Analýza poměrových ukazatelů

Analýza poměrových ukazatelů pokrývá veškeré složky výkonnosti podniku. Uspořádání, počet i konstrukce se liší s ohledem na cíl analýzy a s tím spojený okruh uživatelů, pro něž je analýza zpracovávána. Tyto ukazatele jsou uspořádány do soustav, které se nazývají paralelní nebo pyramidové. V paralelní soustavě ukazatele měří určitou finanční situaci (likvidita, rentabilita atd.); podnik musí být nejen rentabilní, ale přiměřeně zadlužený a likvidní, aby existoval dlouhou dobu. Pyramidové soustavy rozkládají syntetický ukazatel, jehož výběr je podřízen účelu analýzy. Smyslem této

pyramidy je vyjasnit změnu chování vrcholového ukazatele a změřit intenzitu působení jednotlivých činitelů, které mají určitý vliv na vrchol (Kislingerová, 2010).

5.2.1. Ukazatele rentability

Ukazatel rentability ukazuje poměr konečného efektu dosaženého podnikatelskou činností (výstupu) ke srovnávací základně (vstupu). Rentabilita je definována jako poměr zisku k vloženému kapitálu. Ta se používá pro hodnocení a komplexní posouzení celkové efektivnosti podniku, pomocí nich se vyjadřuje intenzita využívání, reprodukce a zhodnocení kapitálu vloženého do podniku. Údaje o rentabilitě se nacházejí ve výkazu zisku a ztráty nebo v rozvaze. Rentabilita udává, kolik Kč zisku připadá na 1 Kč jmenovatele.

Rentabilita aktiv (ROA)

$$ROA = \frac{EBIT}{\text{celková aktiva}}$$

nebo

$$ROA = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{celková aktiva}}$$

Tento ukazatel poměruje zisk s celkovými aktivy investovanými do podnikání. Ukazatel nebere ohled na to, jestli prostředky byly financovány z vlastního nebo cizího kapitálu. Rentabilita aktiv nezávisí na struktuře kapitálu, na úrokové a daňové sazbě. Nachází-li se v čitateli EBIT, měří tento ukazatel hrubou produkční sílu aktiv podniku před odečtením daní a úroků. Používá se při porovnávání podniků s rozdílnými daňovými podmínkami a s různou zadlužeností ve finančních zdrojích. Pokud se v čitateli nachází čistý zisk zvýšený o zdaněné úroky, znamená to, že podnik chce, aby ukazatel poměřil vložené prostředky nejen se ziskem, ale i s úroky. Tyto úroky jsou odměnou věřitelům, kteří zapůjčili kapitál.

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)

$$ROE = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{vlastní kapitál}}$$

Do vlastního kapitálu patří základní kapitál, emisní ážio, zákonný fond, fond vytvářený ze zisku, hospodářský výsledek běžného období. Tato rentabilita vyjadřuje efektivnost kapitálu, který do podniku vložili akcionáři nebo vlastníci. Vlastníci berou zisk jako výdělek z investovaného kapitálu. Výsledek zajímá akcionáře, ale i vedení podniku. Zhodnocení vlastního kapitálu by mělo pokrýt obvyklou výnosovou míru a rizikovou prémie.

Rentabilita tržeb (ROS)

$$ROS = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{tržby (výnosy)}}$$

Jedná se o ukazatel, který vyjadřuje schopnost podniku dosahovat zisku při dané úrovni tržeb (výnosů). Ukazuje, kolik podnik dokáže vyprodukovat efektu na 1 Kč tržeb (výnosů). V praxi se tomuto ukazateli občas říká „ziskové rozpětí“ a slouží k vyjádření ziskové marže.

Rentabilita nákladů (ROC)

$$ROC = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{náklady}}$$

Rentabilita nákladů se uvádí jako doplňkový ukazatel k ukazateli rentability tržeb. Vypočte se jako poměr celkových nákladů k tržbám podniku. Platí, že čím je hodnota nižší, tím podnik dosahuje lepších výsledků, poněvadž na 1 Kč tržeb vyprodukoval menší náklady. Podnik může zvýšit absolutní částku zisku nejen snižováním nákladů, ale také zvyšováním odbytu (Valach, 1999), (Sedláček, 2007), (Kislingerová, 2010), (Holečková, Grünwald, 2009), (Růčková, 2010).

Vztah mezi rentabilitou výnosů (výnosností), nákladovostí, rentabilitou nákladů

Pro rentabilitu výnosů resp. výnosnost a nákladovost platí následující vztahy:

$$ROS = 1 - n \quad \text{a} \quad n = 1 - ROS \quad \text{protože} \quad ROS + n = 1$$

$$\frac{Z}{V} + \frac{N}{V} = \frac{V}{V} = 1$$

kde n je nákladovost $= \frac{N}{V}$

ROS je rentabilita tržeb $= \frac{Z}{V}$

Rentabilita výnosů a nákladovost produkce je tedy stejný typ ukazatele. Oba ukazatele jsou ovlivňovány stejnými faktory, rozdíl je pouze v dynamice ukazatelů. Vedle ukazatele výnosnosti (rentability tržeb) a nákladovosti je třeba poukázat na ukazatel rentability nákladů. Rentabilita nákladů (ROC) je poměr zisku k celkovým nákladům. Dalším ukazatelem je ukazatel efektivnosti nákladů, což je $\frac{V}{N} = n^{-1}$, který udává, kolik Kč výnosů připadá na 1 Kč nákladů. Pro rentabilitu nákladů platí tyto vztahy:

$$ROC = \frac{Z}{N} = \frac{V - N}{N} = n^{-1} - 1$$

$$ROC = \frac{Z}{N} = \frac{ROS}{n} = \frac{\frac{Z}{V}}{\frac{V - N}{V}} = \frac{\frac{Z}{V}}{1 - \frac{Z}{V}} = \frac{ROS}{1 - ROS}$$

$$n^{-1} = \frac{V}{N} = \frac{Z + N}{N} = ROC + 1$$

Rentabilita nákladů hodnotí to samé jako nákladovost a ROS, rozdíl je pouze v měřítku. Všechny ukazatele hodnotí účinnost nákladů. Výnosnost a rentabilita nákladů nejsou vhodné pro další rozklad, proto analyzujeme ukazatel nákladovosti podniku. Výhodou tohoto ukazatele je, že se dá dále aditivně členit, což je výhodné pro další rozklad. Dalším postupným rozkladem nákladovosti dostaneme celou soustavu ukazatelů charakterizujících hlavní stránky ekonomiky podniku.

Rozklad se provádí zpravidla v několika stupních. Nejprve se rozloží celková nákladovost na ukazatele provozní nákladovosti, finanční nákladovosti a mimořádné nákladovosti. Tyto ukazatelé vzniknou jako poměr určitého nákladového druhu a celkových výnosů podniku. Ukazatelé dílčí nákladovosti jsou v aditivní vazbě, neboť platí:

$$\frac{N}{V} = \frac{PN}{V} + \frac{FN}{V} + \frac{MiN}{V},$$

kde N jsou celkové náklady
V jsou výnosy
PN jsou provozní náklady
FN jsou finanční náklady
MiN jsou mimořádné náklady

V dalším stupni rozkladu můžeme podrobněji analyzovat provozní nákladovost např:

$$\frac{PN}{V} = \frac{MAT}{V} + \frac{MZD}{V} + \frac{ODP}{V},$$

kde MAT jsou materiálové náklady
MZD jsou mzdové náklady
ODP jsou odpisy

(Střeleček, 1991).

5.2.2. Ukazatele likvidity

Likvidita je důležitá pro dlouhodobou existenci podniku. Pokud chce být podnik likvidní, musí mít vázané prostředky v oběžných aktivech, zásobách, pohledávkách a na účtu. Tyto prostředky musí být profinancovány, tzn., že váží kapitál v krátkodobých majetkových částech a dále musí být uhrazeny náklady. V platební schopnosti se setkáme s pojmy solventnost, likvidita a likvidnost. Tyto pojmy jsou velmi důležité, protože nám sdělují schopnosti podniku. Solventnost vyjadřuje schopnost podniku platit včas závazky. Likvidita představuje přeměnu aktiv na peněžní prostředky. Likvidnost vyjadřuje obtížnost transformace majetku do hotovostní formy. Likvidita je spojena se třemi poměrovými ukazateli: běžná likvidita, pohotová likvidita a okamžitá likvidita.

Běžná likvidita je likviditou 3. stupně. Ukazuje, kolikrát pokrývají oběžná aktiva krátkodobé závazky podniku. Tzn. kolikrát je schopen podnik uspokojit své věřitele, pokud promění všechna oběžná aktiva v daném okamžiku na hotovost. Za přijatelnou hodnotu se považují hodnoty v rozmezí 1,5 – 2,5. Čím je hodnota tohoto ukazatele vyšší, tím je menší riziko platební neschopnosti podniku. Tato platební neschopnost může být vyvolána tím, že podnik neprodá své výrobky, nebo že odběratelé nezaplatí své pohledávky. V opačném případě, pokud je příliš vysoká hodnota oběžných aktiv, snižuje se výnosnost podniku.

Pohotová likvidita, nazývána jako likvidita 2. stupně. V tomto ukazateli se z oběžného majetku vylučují zásoby, protože jsou obvykle méně likvidní než ostatní oběžná aktiva. Poměr hodnot by měl být 1 : 1, případně 1,5 : 1. V případě, že by byl poměr 1 : 1, podnik by byl schopen se vyrovnat se svými závazky a nemusel by prodávat zásoby. Vyšší hodnota ukazatele je lepší pro věřitele, naopak horší je pro vedení podniku a akcionáře.

Okamžitá likvidita, někdy označována jako likvidita 1. stupně. Vstupují do ní jen nejlikvidnější položky z rozvahy. Do čitatele se dosazují peníze (v hotovosti a na běžných účtech) a jejich ekvivalenty (krátkodobé cenné papíry a šeky). Doporučená hodnota okamžité likvidity je 0,2.

5.2.3. Ukazatele aktivity

Jedná se o ukazatele, kteří se používají pro řízení aktiv, kde se počítá rychlost obratu nebo doba obratu, dále se sleduje obrat zásob, obrat pohledávek a obrat stálých aktiv. Tento ukazatel informuje o tom, jak podnik používá jednotlivé majetkové části, jestli má rozsáhlé kapacity. Ukazatel aktiv má vliv na rentabilitu aktiv a rentabilitu vlastního kapitálu.

5.2.4. Ukazatele kapitálového trhu

Tyto ukazatele informují podnik, jak hodnotí minulou činnost investoři a jak vidí její budoucnost. Ukazatel vychází z likvidity, aktivity, stability, zadluženost a rentability. Investoři chtějí vědět, jestli se jim investice vrátí. Návratnosti může být docíleno pomocí dividendy nebo růstem ceny akcií.

5.2.5. Ukazatele zadluženosti

Zadluženost vyjadřuje, že podnik používá k financování svých aktiv a činností cizí zdroje. Pokud podnik používá cizí zdroje, ovlivňuje tím výnosnost kapitálu akcionářů i riziko podnikání. V dnešní době se málokterý podnik obejde bez cizího zdroje. Pokud by podnik používal jen vlastní kapitál, snížil by tím celkovou výnosnost vloženého kapitálu. Na druhé straně financování všech podnikových aktiv jen cizím kapitálem je vyloučeno, protože zákon tuto situaci nepřipouští. Musí existovat určitá výše vlastního kapitálu. V praxi podnik využívá oba zdroje, jak vlastní tak cizí. Hlavním důvodem proč podnik používá cizí zdroje, je to, že mají nižší cenu než vlastní zdroje. Uvádí se, že

vlastní kapitál má být vyšší než cizí kapitál. Cizí kapitál představuje dluh podniku, který podnik musí v určené době splatit. Podle doby se dluh rozděluje na krátkodobý cizí kapitál (krátkodobé bankovní úvěry – eskontní, lombardní a kontokorentní; dodavatelské úvěry) a dlouhodobý cizí kapitál (dlouhodobé bankovní úvěry, emitované dluhopisy podniku a leasing). Cizí kapitál není poskytován zadarmo. Náklady za používání cizího kapitálu jsou úroky a ostatní výdaje spojené s jeho získáním (bankovní poplatky, provize). Úrokové náklady patří mezi daňově uznatelné náklady. Platí, že cizí kapitál je levnější než vlastní kapitál a zároveň platí, že krátkodobý kapitál je levnější než dlouhodobý kapitál. Ukazatel zadluženosti je ovlivněn čtyřmi základními faktory, mezi které patří: daně, riziko, typ aktiv a stupeň finanční volnosti podniku. Zadluženost lze měřit dvěma způsoby (Synek, 2011), (Kislingerová, 2010), (Růčková, 2007), (Valach, 1999):

1. vycházíme z rozvahy a počítáme rozsah, ve kterém dluhy financují aktiva

$$\text{zadluženost} = \frac{\text{celkový dluh}}{\text{celková aktiva}}$$

Jedná se o základní ukazatel, kterým se vyjadřuje celková zadluženost podniku. Někdy bývá označován jako ukazatel věřitelského rizika. Obecně platí, že čím je vyšší hodnota tohoto ukazatele, tím je vyšší riziko věřitelů.

V dalším ukazateli podnik měří poměr vlastního kapitálu k celkovým aktivům a nazývá se koeficientem samofinancování. Jde o doplňkový ukazatel k celkové zadluženosti. Jejich součet je roven 1.

$$\text{koeficient samofinancování} = \frac{\text{vlastní kapitál}}{\text{celková aktiva}}$$

Tento ukazatel vyjadřuje financování aktiv podniku penězi akcionářů. Používá se pro hodnocení hospodářské a finanční stability podniku a dále s ukazatelem solventnosti je považován za nejvýznamnější ukazatel pro hodnocení celkové finanční situace podniku. Měřená zadluženost se pohybuje v rozmezí $<0, 1>$.

2. vycházíme z výsledovky a počítáme krytí nákladů na cizí kapitál provozním ziskem

$$\text{krytí úroků} = \frac{\text{zisk před úroky a zdaněním}}{\text{úroky}}$$

Výše ukazatele říká podniku, kolikrát celkový efekt reprodukce pokryje úrokové platby. Podniky, které mají vyšší růst tržeb a zisku, mohou více využívat cizí kapitál, protože budou schopny splatit fixní částku úroku (Synek, Kislingerová a kol., 2010), (Valach, 1999), (Kislingerová, 2010).

5.3. Analýza soustavy ukazatelů

Tato analýza zahrnuje pyramidovou soustavu ukazatelů, bonitní či bankrotní indikátory.

5.3.1. Pyramidová soustava

Je založena na postupném rozkladu vrcholového ukazatele (např. rentabilita vlastního kapitálu, která nejlépe vystihuje základní cíl podniku) na dílčí ukazatele, které jej rozhodujícím způsobem ovlivňují. K této analýze se používá tzv. logaritmická metoda. Pro rozboráře poté zbývá udělat rozhodující krok – interpretovat výsledky a navrhnout opatření, které povede k zlepšení výkonnosti podniku. Jednou z možných pyramidových soustav ukazatelů je Du Pontova analýza (Synek, 2011), (Valach, 2011), (Kislingerová, 2010).

Du Pontova analýza

Tato analýza vznikla v nadnárodní chemické společnosti Du Pont de Nemours, která se zabývala rozkladem syntetických ukazatelů. Jako první je prováděla a využívala. Tento systém ukazatelů se snaží postihnout vzájemné vazby mezi poměrovými ukazateli. Je založen na základní Du Pontově rovnici:

$$\text{ROA} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{tržby}} * \frac{\text{tržby}}{\text{aktiva}} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{aktiva}}$$

což znamená, že:

$ROA = \text{rentabilita tržeb} * \text{obrat celkových aktiva} = \text{výnosnost celkových aktiv}.$

Pokud podnik používá pouze vlastní kapitál, potom vlastní kapitál se rovná aktivům a $ROE = ROA$. Většina podniků však používá i cizí kapitál. Proto se základní Du Pontova rovnice rozšiřuje takto:

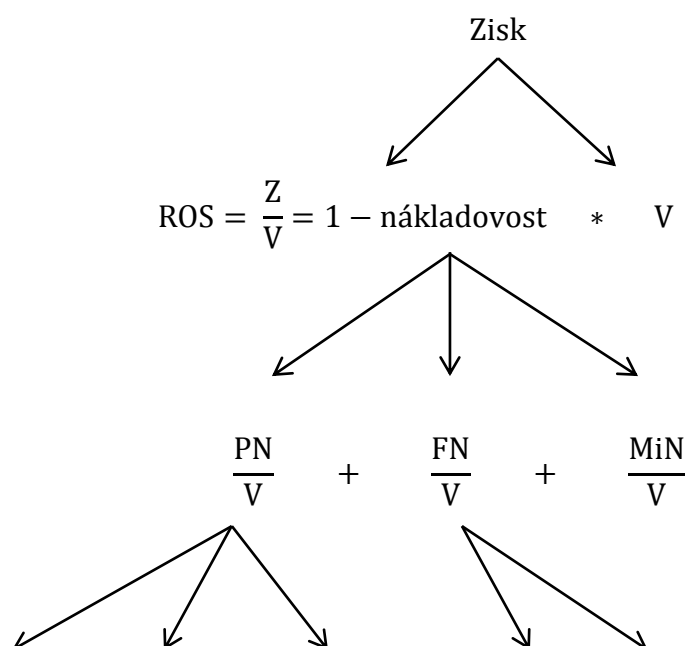
$$ROE = ROA * \frac{\text{aktiva}}{\text{vlastní kapitál}}$$

$$ROE = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{tržby}} * \frac{\text{tržby}}{\text{aktiva}} * \frac{\text{aktiva}}{\text{vlastní kapitál}}$$

$\text{výnosnost vlastního kapitálu} = \text{rentabilita tržeb} * \text{obrat celkových aktiv} * \text{finanční páka}$

Pomocí těchto tří nástrojů (rentability tržeb, obratu celkových aktiv a finanční páky) mohou manažeři ovlivňovat výnosnost vlastního kapitálu, což je pokládáno za základní cíl podnikání. V některých podnicích je rozhodující pákou rentabilita tržeb, v jiných rychlost obratu aktiv, v dalších finanční struktura. Manažeři kombinují všechny tři tak, aby výnosnost vlastního byla co největší (Synek, 2011).

Schéma 1: Pyramidový rozklad zisku podle Střelečka (1991):

$$\frac{SM}{V} + \frac{Sl}{V} + \frac{OsN}{V} + \frac{Da}{V} + \frac{OPN}{V} \qquad \frac{ÚN}{V} + \frac{OFN}{V}$$

kde V jsou výnosy

PN jsou provozní náklady

FN jsou finanční náklady

MiN jsou mimořádné náklady

SM je spotřeba materiálu

Sl jsou služby

OsN jsou osobní náklady

Da jsou daně

OPN jsou ostatní provozní náklady

ÚN jsou úrokové náklady

OFN jsou ostatní finanční náklady

6. Metodika

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů ve společnosti. Zmapovat nástroje řízení nákladů a posoudit možnosti analýzy nákladů ve vztahu s výsledkem hospodaření podniku jako hlavního činitele zvyšování zisku. Zvolené metody použít ve vybraném podniku z regionu Vysočina.

Potřebné informace pro zjištění vztahu mezi složkami nákladů byly čerpány z nákladového a výnosového účetnictví společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov se sídlem v Pelhřimově. Dále pak z rozvahy a z výkazu zisku a ztráty společnosti STRABAG a. s. se sídlem v Praze.

Analýza nákladů společnosti byla vypracována za sledované období 2007 až 2011. Z jednotlivých výkazů byl zjištěn vývoj nákladů, výnosů a výsledku hospodaření během sledovaného období. Dále byly propočítány poměrové ukazatele rentability, konkrétně ukazatele ROA a ROE, které byly porovnány s průměrnými ukazateli za odvětví. Také byl spočítán ukazatel ROC a nákladovost. Dále následoval pyramidový rozklad zisku před zdaněním. Tento rozklad byl proveden pomocí logaritmické metody. K srovnávaným rokům patřily roky 2010 a 2011. V závěrečné části byly zhodnoceny výsledky, kterých bylo dosaženo pomocí analýz.

Tabulka č. 1: Primární ukazatele

Ukazatele	Zkratka	Zdroj
Čistý zisk	ČZ	VZZ ř. 60
Aktiva	AKT	R ř. 1
Vlastní kapitál	VK	R ř. 68
Provozní náklady	PN	VZZ ř. 2 + 8 + 12 + 17 + 18 + 22 + 25 + 27 + 29
Finanční náklady	FN	VZZ ř. 32 + 38 + 40 + 41 + 43 + 45 + 47
Mimořádné náklady	MiN	VZZ ř. 54
Celkové náklady	CN	VZZ ř. 2 + 8 + 12 + 17 + 18 + 22 + 25 + 27 + 29 + 32 + 38 + 40 + 41 + 43 + 45 + 47 + 54
Celkové výnosy	CV	VZZ ř. 1 + 4 + 19 + 26 + 28 + 31 + 33 + 37 + 39 + 42 + 44 + 46 + 53

Poznámka: VZZ je výkaz zisku a ztráty, R je rozvaha

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty společnosti STRABAG a. s.

Tabulka č. 2: Poměrové ukazatele

Ukazatele	Zkratka	Výpočet
Rentabilita aktiv	ROA	ČZ/AKT
Rentabilita vlastního kapitálu	ROE	ČZ/VK
Rentabilita nákladů	ROC	ČZ/N
Nákladovost	n	N/V
Provozní nákladovost	pn	PN/V
Finanční nákladovost	fn	FN/V
Mimořádná nákladovost	min	MiN/V

Poznámka: Hodnoty pro výpočet poměrových ukazatelů pro společnost STRABAG a s. Provozní jednotka Pelhřimov byly brány z nákladového a výnosového účetnictví.

Pyramidový rozklad

V pyramidovém rozkladu byl použit jako vrcholový ukazatel zisk. Ten je ovlivňován rentabilitou tržeb (výnosů) a objemem výnosů. Rentabilita tržeb (výnosů) není vhodná pro rozklad a proto se raději transformuje na ukazatel nákladovosti. Nákladovost má tu výhodu, že se může dále aditivně rozkládat na jednotlivé dílčí nákladovosti. Vztahy mezi ukazateli vychází z rovnice:

$$Z = \frac{Z}{V} * V = (1 - n) * V$$

Logaritmická metoda

Přesněji se tato metoda nazývá metoda rozkladu podle logaritmů indexů dílčích ukazatelů. Tato metoda vychází z indexů změn jednotlivých analytických ukazatelů. V logaritmické metodě se používají dva základní modely: aditivní a multiplikativní. V aditivním modelu se výchozí ukazatel rozkládá do součtu nebo rozdílu dvou nebo více ukazatelů. V multiplikativním modelu se výchozí ukazatel rozkládá na součin nebo podíl dvou i více ukazatelů.

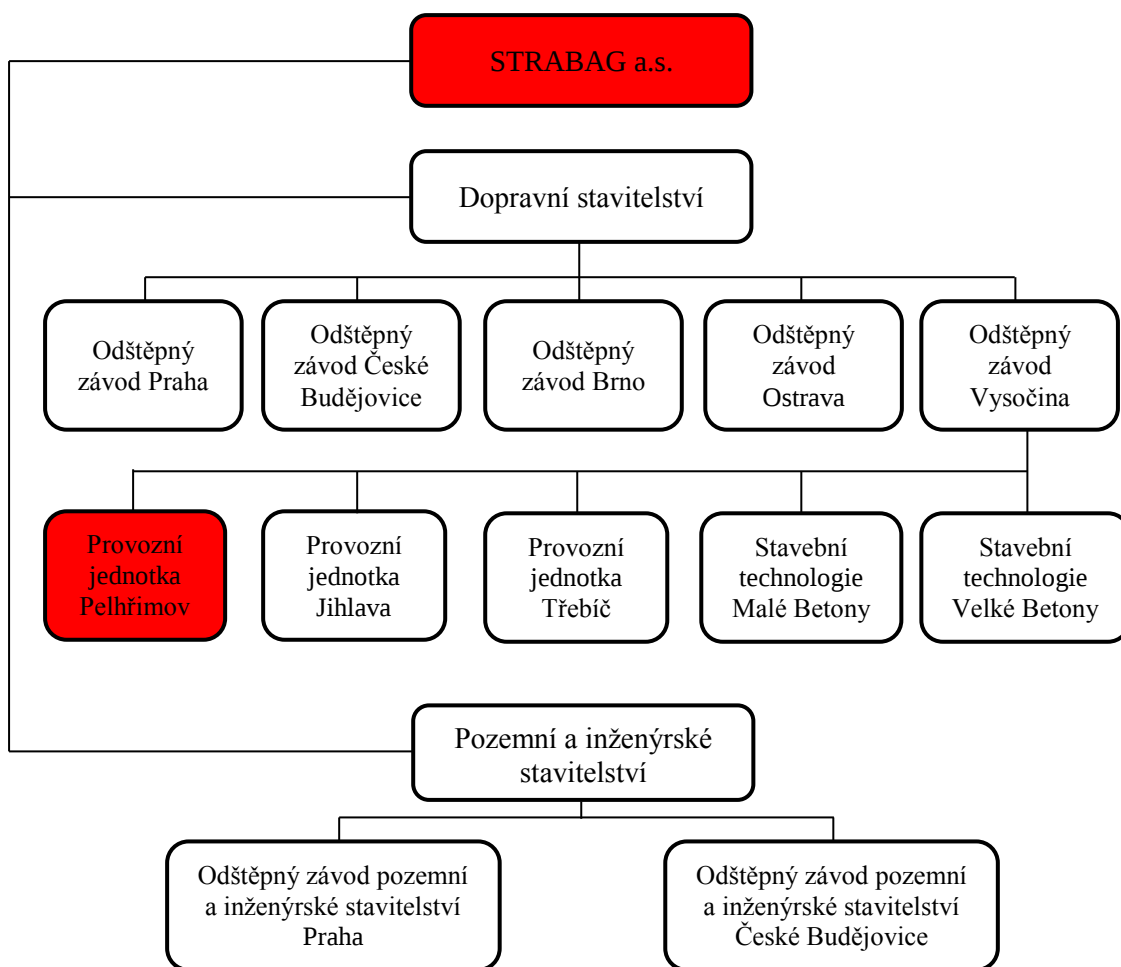
7. Charakteristika zvoleného podniku z hlediska vývoje jednotlivých složek nákladů

Podnik, který byl vybrán pro praktickou část bakalářské práce, je STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a STRABAG a. s.

7.1. Charakteristika společnosti

STRABAG a. s. je společnost, která působí v České republice a dělí se do několika odštěpných závodů a dalších provozních jednotek. Mezi provozní jednotky patří Provozní jednotka Pelhřimov, která bude v práci analyzována.

Organizační struktura STRABAG a. s.

STRABAG a. s. patří k nejvýznamnějším společnostem na českém trhu v oborech dopravního, pozemního a inženýrského stavitelství. STRABAG a. s. je součástí koncernu STRABAG SE, který vyrůstá z kořenů tradičních evropských společností a v dnešní době působí velké množství dceřiných firem a značek po celé Evropě. Opírá se o efektivní organizační strukturu, moderní technologie a samozřejmě také o více než 170 let rozvoje mateřského koncernu, jeho ekonomickou sílu a koncernově sdílené know-how. Základními stavebními prvky jsou kvalita, odbornost, kompetence a spolehlivost.

Partnery na straně zákazníků jsou komunální a krajsí zadavatelé, stát i někteří soukromí investoři. Společnost vyvíjí maximální úsilí, aby zákazníkům přinášela vždy vysokou kvalitu za minimální dosažitelnou cenu.

Společnost STRABAG a. s. má prostřednictvím svých odštěpných závodů regionální zastoupení v celé České republice. V oblasti dopravního stavitelství působí Odštěpné závody v Praze, Českých Budějovicích, Brně, Ostravě a na Vysočině. V oblasti pozemního a inženýrského stavitelství působí závod v Praze a Českých Budějovicích. Závody se dále člení na oblasti a provozní jednotky. Každý odštěpný závod má přibližně 5 až 6 provozních jednotek. Společnost nemá organizační složky.

Odštěpný závod Vysočina nabízí široké spektrum služeb v oblasti dopravního a inženýrského stavitelství na území Jihomoravského kraje a kraje Vysočina. Provozní jednotka Pelhřimov byla založena v roce 1991. Od té doby prošla spoustou změn. Jednalo se např. o změnu jména, loga či strukturu podniku. Název byl přejmenován ze STRABAG Bohemia, a. s. na STRABAG, a. s. Dřívější barva loga byla černo-žlutá, nyní je barva černo-červená. V každém Odštěpném závodě se nacházel ekonomický úsek, který byl rozdělen do několika účtáren. Postupem času byly tyto ekonomické činnosti sjednoceny a přesunuty do BRVZ, s. r. o. Bratislava (Bratislavské výpočetní závody). Naopak u technického úseku prochází podnik změnami pouze u přijímání a učení se nových technologií. Odštěpný závod Vysočina byl vymazán 6. 2. 2013 z Obchodního rejstříku a sloučen s Odštěpným závodem Brno.

Divize dopravního stavitelství nabízí zejména tyto činnosti:

- výstavba dálnic a rychlostních silnic
- výstavba silnic a zpevněných ploch
- výstavba sportovišť a zařízení pro volný čas

- výstavba lávek a cyklostezek
- výstavba inženýrských sítí a kanalizace
- ekologické a vodohospodářské stavby
- výstavba železničních a tramvajových tratí
- výstavba a rekonstrukce mostů
- revitalizace městských památkových center a náměstí
- výstavba letišť a zkušebních drah

Jediný akcionář

Základní kapitál společnosti činí 1 119 600 000 Kč a je rozvržen na 1 000 kusů kmenových akcií na jméno se jmenovitou hodnotou 10 000 Kč a 11 096 kmenových akcií na jméno se jmenovitou hodnotou 100 000 Kč. Jediným akcionářem společnosti je Bau Holding Beteiligungs AG (9800 Spittal an der Drau, Ortenburgerstrasse 27, Rakouská republika).

Historie společnosti STRABAG a. s.

Historie společnosti STRABAG a. s. vychází ze 170leté existence mateřského koncernu. Společnost STRABAG a. s. byla založena v roce 1835 v Rakousku. Později, roku 1895, byla založena v Německu. V průběhu několika let se rozšířila po celé Evropě. Dnes tuto společnost nalezneme v mnoha zemích (např. v Rakousku, Německu, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, ve Švýcarsku, na Slovensku a v České republice). Po vzniku svobodného tržního prostředí na území ČR se začala rozvíjet novodobá historie, která spojila to nejlepší z hodnot skupiny STRABAG, s umem, zkušenostmi a znalostmi mnoha předchozích generací českého stavitelství.

V roce 1991 vstoupil koncern BAU HOLDING AG (dnes STRABAG SE) na český stavební trh a v roce 1992 nakoupil majoritní podíly v několika společnostech (Silnice Liberec a. s., Silniční stavby Teplice a. s., Silnice Stříbro a. s., Plzeňské silnice a. s.).

V roce 1997 koncern BAU HOLDING AG vstupem do společnosti STRABAG AG Köln získal skupinu dceřiných společností této firmy v České republice.

Během roku 2000 se skupina BAU HOLDING STRABAG prezentuje jak na evropském trhu, tak v České republice pod jednotným obchodním jménem STRABAG.

V roce 2010 se součástí koncernu STRABAG stává společnost Viamont DSP a. s.

Zakázky

V roce 2011 společnost STRABAG a. s. pracovala na mnoha zakázkách jak dopravního, tak pozemního a inženýrského stavitelství. Jelikož se zabýváme dopravním stavitelstvím, můžeme zde uvést několik nejzajímavějších akcí tohoto oboru, které byly v témže roce dokončeny.

Jednalo se např. o výstavbu rychlostní silnice R55 na trase Otrokovice – Hulín, dále o opravu vozovky v prostoru bývalého hraničního přechodu Břeclav na dálnici D2. Velmi důležitá akce proběhla u obchodního centra Hornbach Ostrava – Jih, kde došlo k napojení areálu na příjezdové komunikace, vybudování zastávek, chodníků, zásobovacího dvora a parkovacích ploch. Že se nejedná pouze o stavby pro motoristy, dokazuje zbudování cyklistické stezky Lipno – Přední Výtoň v jihočeské krajině a další cyklistické stezky Hrabova v Ostravě. Dále se společnost STRABAG a. s. podílela velkou měrou na rekonstrukci kanalizace a čistírny odpadních vod v Litovli. V neposlední řadě můžeme připomenout také práce na vodním díle Plumlov, kde probíhalo odstraňování sedimentů. Za zmínku stojí i výstavby nových mostů v Hluboké nad Vltavou – most ev. č. 146-002 přes Vltavu a v Jaroměřicích – most ev. č. 36615-1.

Zakázky Provozní jednotky Pelhřimov

Provozní jednotka Pelhřimov provádí zakázky v kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji. V kraji Vysočina se jedná o výstavbu obchvatu Božejova, dále zakázky ve Ždírci, ve Žďáru nad Sázavou a nejnověji ve společnosti Agrostroj v Pelhřimově. V Jihomoravském kraji jde o zakázku ve Velkých Pavlovicích.

Nástroje řízení nákladů společnosti STRABAG a. s.

Kalkulace

Společnost STRABAG a. s. pro výpočet kalkulace používá oddělení kalkulace, ve kterém se podávají cenové nabídky. Podle cenové nabídky se společnost rozhoduje, jestli půjde do soutěže o zakázky nebo ne. V cenových nabídkách jsou uváděny ceny bez DPH, daň se připočítá až ve společnosti BRVZ s. r. o. (Bratislavské výpočetní středisko), která vede celkové účetnictví za všechny provozní jednotky a odštěpné závody, ze kterých sestaví celkový výkaz zisku a ztráty a celkovou rozvahu. Na vytváření smluv se převážnou měrou podílejí připraváři.

Společnost STRABAG a. s. využívá celou řadu softwarových programů. Mezi nejdůležitější programy patří ovšem program ARRIBO. Tento softwarový program

využívá celá společnost STRABAG a. s. Dalším významným programem je program ASPE, který používá ŘSD ČR (Ředitelství silnic a dálnic ČR).

Normy

Společnost STRABAG a. s. musí dodržovat celou řadu norem. Všechny normy musí splňovat normu ČSN EN, dále musí dodržovat technologická pravidla provádění prací, také musí mít certifikáty kvality.

Každá provozní jednotka a každý odštěpný závod si vede svoje nákladové a výnosové účetnictví. Poté jej posílá do společnosti BRVZ s. r. o. sídlící v Bratislavě, která poté z jednotlivých účetnictví sestaví celkové výkazy, tj. výkaz zisku a ztráty a rozvaha.

7.2. Ukazatele charakterizující sledovaný subjekt

Za ukazatele charakterizující velikosti podniku lze považovat např. aktiva a počet zaměstnanců.

V tabulce č. 3 je zobrazen vývoj aktiv a počet zaměstnanců ve společnosti STRABAG a. s. (STR) a dále počet zaměstnanců ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov (PJ).

Tabulka č. 3: Vývoj ukazatelů

	2007	2008	2009	2010	2011
Aktiva celkem (v tis. Kč)	13 037 306	13 696 039	12 921 287	10 761 693	11 071 999
Zaměstnanci (STR)	2 540	2 455	2 466	2 235	2 216
Zaměstnanci (PJ)	58	58	58	56	52

Zdroj: Rozvaha STRABAG a. s. v letech 2007 až 2011

Společnost STRABAG a. s. vykázala svá aktiva v mírném poklesu. Během sledovaného období došlo k poklesu jednotlivých druhů aktiv, jako je dlouhodobý majetek (hmotný, nehmotný a finanční), oběžná aktiva (zásoby, dlouhodobé a krátkodobé pohledávky, krátkodobý finanční majetek) a časové rozlišení. Až v roce

2011 došlo k malému nárůstu aktiv. Počet zaměstnanců se v celé společnosti snižuje. Výjimkou je pouze rok 2009, kdy došlo k nepatrnému zvýšení o 11 zaměstnanců. Společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov nemá aktiva ve své evidenci. Celková aktiva jsou pouze v evidenci společnosti STRABAG a. s., která je pak poskytuje odštěpným závodům a provozním jednotkám. Ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov je počet zaměstnanců ve třech letech stejný, to je 58 zaměstnanců. K poklesu zaměstnanců dochází v roce 2010 a v roce 2011. Hlavním důvodem snížení počtu zaměstnanců je menší počet zakázek.

V tabulce č. 4 je zobrazen hospodářský výsledek před zdaněním ve společnosti STRABAG a. s. (STR) a ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov (PJ).

Tabulka č. 4: Vývoj hospodářského výsledku před zdaněním (v tis. Kč)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hospodářský výsledek (STR)	265 170	14 687	652 195	398 795	537 432
Hospodářský výsledek (PJ)	15 545	12 517	19 250	9 048	4 760

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty STRABAG a. s. a nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 až 2011

Obě společnosti vykázaly největší hospodářský výsledek před zdaněním v roce 2009. Společnost STRABAG a. s. vykázala nejnižší hospodářský výsledek v roce 2008. V tomto roce dosáhla ztráty v provozní činnosti, ve které došlo ke snížení provozních výnosů téměř o 1,5 mld. Kč oproti roku 2007, a provozní náklady zůstaly skoro stejné. Naopak ve finanční činnosti se pohybovala v zisku, která byla ovlivněna prodejem cenných papírů a podílů. Pro společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov byl nejhorší až rok 2011. Hlavním důvodem poklesu zisku byly zvýšené provozní náklady, ve kterých se nejvíce zvýšily služby (viz další analýzy). Hlavním důvodem proč poklesl hospodářský výsledek v roce 2010 v obou společnostech, byl celkový úbytek zakázek z důvodů šíření celosvětové hospodářské krize.

8. Aplikace vybraných metod hodnocení nákladů

V této části bude nejprve analyzován vývoj nákladů, výnosů a výsledku hospodaření společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a STRABAG a. s.

8.1. Vývoj nákladů společnosti

V tabulce č. 5 jsou zobrazeny náklady ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov.

Tabulka č. 5: Vývoj nákladů společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov

Vývoj nákladů (v tis. Kč)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Spotřeba materiálu	51 086	78 653	89 011	48 614	34 200
Služby	176 157	210 463	225 883	69 105	115 250
Osobní náklady	13 102	20 463	18 397	17 470	17 699
Daně a pojištění	212	506	462	305	377
Ostatní provozní náklady	9 638	11 406	12 622	17 566	15 999
Provozní náklady	250 195	321 491	346 375	153 060	183 525
Úrokové náklady	499	1 558	2 198	802	1 246
Ostatní finanční náklady	212	312	420	206	152
Finanční náklady	711	1 870	2 618	1 008	1 398
Mimořádné náklady	0	0	0	0	0
Náklady celkem	250 906	323 361	348 993	154 068	184 923

Zdroj: Nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 až 2011

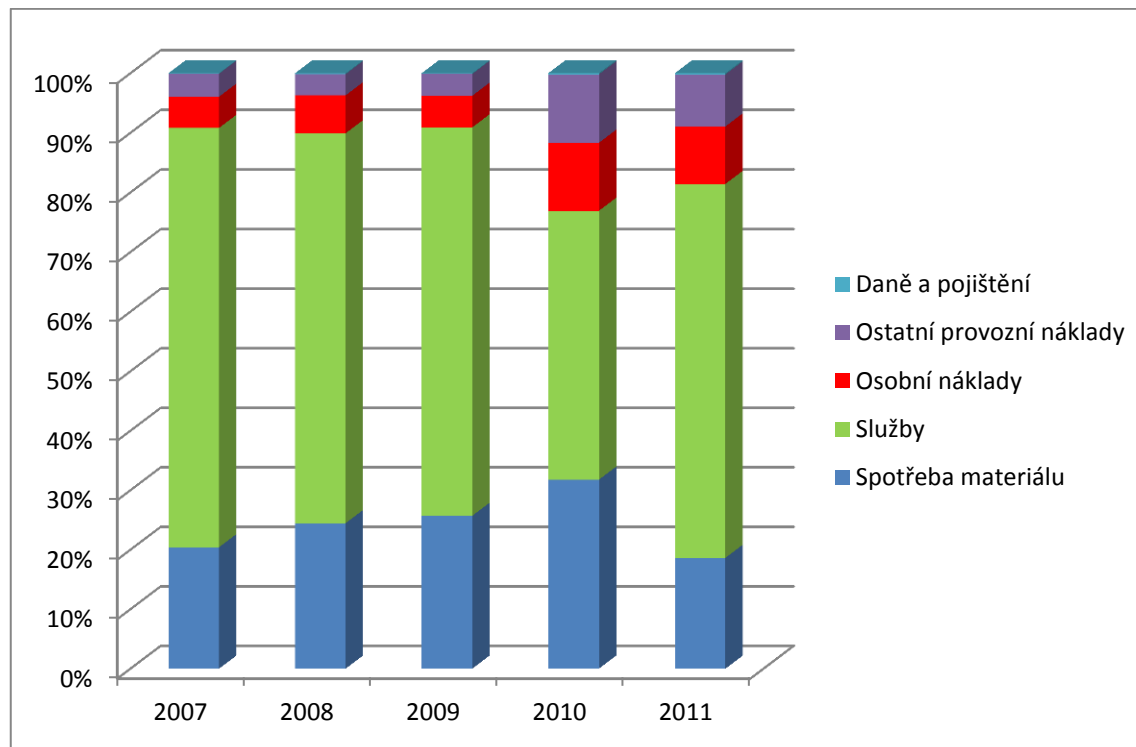
Celkové náklady společnosti jsou tvořeny provozními, finančními a mimořádnými náklady. Provozní náklady představují největší část celkových nákladů společnosti. Za sledované období tvořily v průměru 99,39 % celkových nákladů. V roce 2009 byly nejvyšší provozní náklady a činily 346 375 tis. Kč. V následujícím roce došlo k velkému poklesu těchto nákladů na částku 153 060 tis. Kč. Je to způsobené snížením všech provozních nákladů (tj. ve spotřebě materiálu, službách, osobních nákladech,

daních a poplatcích, ale pouze v ostatních provozních nákladech došlo ke zvýšení). Stavebnictví je oborem, který bývá v těžkých ekonomických obdobích zasažen jako jeden z prvních. Hlavním důvodem snížení nákladů je menší počet zakázek ze strany státních a municipálních organizací, které škrtají ve svých rozpočtech výdaje na veřejně prospěšné stavby. Dále to způsobují i soukromí investoři, kteří se svými projekty čekají na lepší podmínky. Tato rozhodnutí měla vliv na snížení nákladů, výnosů a zisku nejen v Provozní jednotce Pelhřimov, ale i v ostatních provozních jednotkách a odštěpných závodech. V roce 2011 došlo k nepatrnému zvýšení nákladů, kdy dochází k uzavírání nových smluv na veřejně prospěšné stavby.

Finanční náklady se pohybovaly v rozmezí od 711 tis. Kč do 2 618 tis. Kč. Nejvyšších finančních nákladů dosáhla společnost v roce 2009, a to částky 2 618 tis. Kč. V tomto roce došlo ke stavebnímu boomu (zvýšil se počet zakázek, začalo se více opravovat) a dále proběhlo čerpání peněz z Evropské unie. Do roku 2009 její finanční náklady rostly. V následujícím roce došlo k poklesu nákladů až na částku 1 008 tis. Kč.

Společnost ve svých letech neměla žádné mimořádné náklady.

Graf č. 1: Struktura provozních nákladů v Provozní jednotce Pelhřimov

Zdroj: Nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 až 2011, vlastní zpracování

Z grafu č. 1 je patrné, že největší část provozních nákladů tvoří služby, v průměru je to 61,44 %. V jednotlivých letech jsou služby téměř vyrovnané, až na rok 2010, kdy došlo k velkému poklesu služeb o 19,87 procentních bodů. Služby představují náklady na projekty, geodetické práce, dopravu strojů a materiálů, likvidaci odpadů, telefonní poplatky, kancelářské potřeby, školení, různé semináře, reklamu a propagaci. Druhé nejvyšší zastoupení má spotřeba materiálu, v průměru 24,04 %. Tento podíl v průběhu let roste, ale v roce 2011 došlo k poklesu o 13,06 procentních bodů oproti roku 2010. Osobní náklady se pohybují v rozmezí mezi 5,22 % a 11,34 % z celkových provozních nákladů. V roce 2010 byly osobní náklady 11,34 %, kdy se oproti roku 2009 zvýšily o 6,07 procentních bodů. Hlavním důvodem je to, že v roce 2010 klesly celkové náklady a osobní náklady zůstaly téměř stejné. Proto došlo v roce 2010 k výraznému zvýšení podílů osobních nákladů. Ostatní provozní náklady mají ve třech letech téměř konstantní vývoj, v roce 2010 došlo k rapidnímu zvýšení o 7,78 procentních bodů oproti roku 2009. Jejich součástí jsou údržba a oprava strojů a nemovitostí, nájem strojů, náhradní díly. Daně a poplatky tvoří zanedbatelnou část provozních nákladů.

V tabulce č. 6 jsou zobrazeny náklady celé společnosti STRABAG a. s.

Tabulka č. 6: Vývoj nákladů společnosti STRABAG a. s.

Vývoj nákladů (v tis. Kč)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Provozní náklady	19 839 429	19 593 056	16 477 093	15 455 736	14 874 150
Finanční náklady	162 587	414 486	159 722	179 238	120 561
Mimořádné náklady	1 576 913	105	121	0	0
Celkové náklady	21 578 929	20 007 647	16 636 936	15 634 974	14 994 711

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty STRABAG a. s. v letech 2007 až 2011

Celkové náklady společnosti STRABAG a. s. jsou tvořeny provozními, finančními a mimořádnými náklady. Provozní náklady představují největší část celkových nákladů. Během sledovaného období docházelo v každém roce ke snížení těchto nákladů. Hlavním důvodem snížení nákladů je menší počet zakázek ze strany státních a municipálních organizací a soukromých investorů.

Finanční náklady byly největší v roce 2008 ve výši 414 486 tis. Kč. V tomto roce došlo k prodeji cenných papírů a podílů. Největší část finančních nákladů tvoří ostatní finanční náklady.

Společnost vykázala mimořádné náklady v letech 2007 až 2009. Nejvyšší mimořádné náklady byly v roce 2007 a činily 1 576 913 tis. Kč. V tomto roce došlo k povodním na Severní Moravě, kde byly poškozeny nové výstavby a stroje. V témže roce bylo také zcizeno několik strojů.

8.1.1. Analýza pomocí absolutních a relativních ukazatelů

Ze srovnání jednotlivých položek nákladů ve sledovaném období zjistíme, jak se ve společnosti vyvíjely náklady během pěti let. Absolutní změny jsou vyjádřeny v tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Vývoj nákladů společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 – 2011 (meziroční změny v tis. Kč)

	2008	2009	2010	2011	Celk. změna 2011-2007
Materiálové náklady	27 567	10 358	- 40 397	- 14 414	- 16 886
Služby	34 306	15 420	- 156 778	46 145	- 60 907
Osobní náklady	7 361	- 2 066	- 927	229	4 597
Daně a pojištění	294	- 44	- 157	72	165
Ostatní provozní náklady	1 768	1 216	4 944	- 1 567	6 361
Provozní náklady	71 296	24 884	- 193 315	30 465	- 66 670
Úrokové náklady	1 059	640	- 1 396	444	747
Ostatní finanční náklady	100	108	- 214	- 54	- 60
Finanční náklady	1 159	748	- 1 610	390	687
Náklady celkem	72 455	25 632	- 194 925	30 855	- 65 983

Zdroj: vlastní výpočty

V tabulce č. 7 je zobrazen vývoj jednotlivých nákladů ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov. V roce 2011 došlo k celkovému snížení nákladů o 65 983 tis. Kč oproti roku 2007. Největší podíl na snížení celkových nákladů měly

provozní náklady, a to ve výši 66 670 tis. Kč. V provozních nákladech došlo ke snížení materiálových nákladů a služeb. Naopak osobní náklady, daně a pojištění a ostatní provozní náklady zaznamenaly během sledovaného období nárůst. U finančních nákladů došlo ke zvýšení o 687 tis. Kč. Největší podíl na zvýšení těchto nákladů měly úrokové náklady, a to ve výši 747 tis. Kč. Ostatní finanční náklady tvoří zanedbatelnou část, ve které došlo ke snížení o 60 tis. Kč.

V tabulce č. 8 je vyjádřena absolutní změna nákladů společnosti STRABAG a. s.

Tabulka č. 8: Vývoj nákladů společnosti STRABAG a. s. v letech 2007 – 2011
(meziroční změny v tis. Kč)

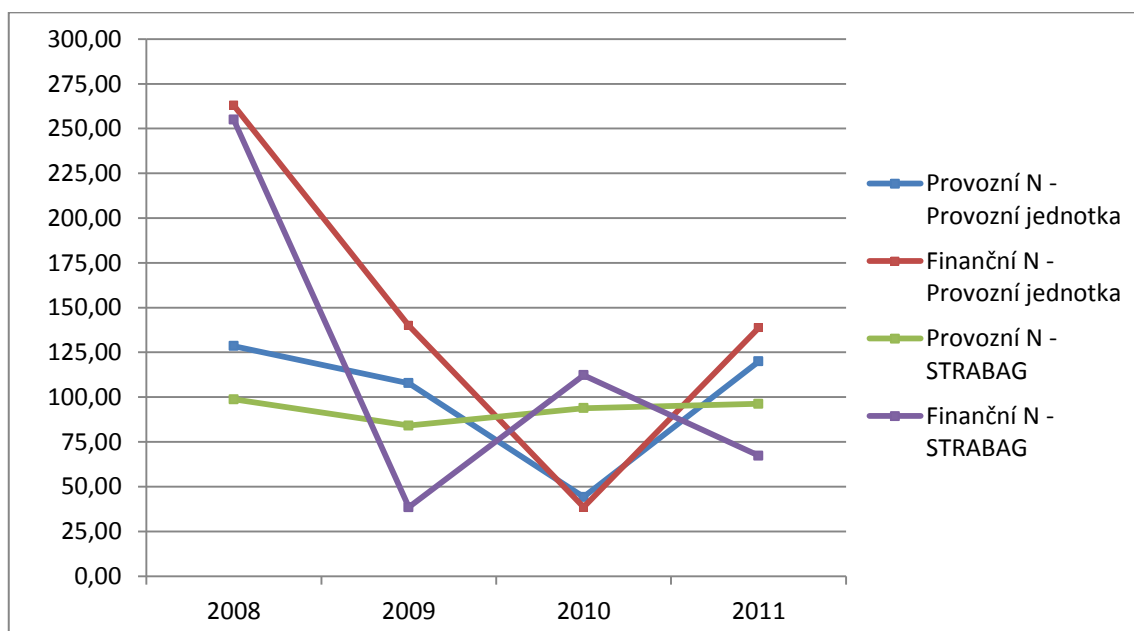
	2008	2009	2010	2011	Celk. změna 2011-2007
Provozní náklady	- 246 373	- 3 115 963	- 1 021 357	- 581 586	- 4 965 279
Finanční náklady	251 899	- 254 764	19 516	- 58 677	- 42 026
Mimořádné náklady	- 1 576 808	16	- 121	0	- 1 576 913
Náklady celkem	- 1 571 282	- 3 370 711	- 1 001 962	- 640 263	- 6 584 218

Zdroj: vlastní výpočty

V tabulce č. 8 je zobrazen pouze vývoj provozních, finančních a mimořádných nákladů ve společnosti STRABAG a. s. Během sledovaného období došlo k poklesu celkových nákladů o 6 584 218 tis. Kč. Největší podíl na této změně mají provozní náklady, kde došlo k poklesu o 4 965 279 tis. Kč. Dále se na tom podílí mimořádné náklady ve výši 1 576 913 tis. Kč a nejnižší podíl na těchto nákladech mají finanční náklady. Hlavním důvodem proč klesají veškeré náklady jak ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov, tak ve společnosti STRABAG a. s. je každoroční pokles zakázek ze strany státních a municipálních organizací a soukromých investorů. V provozních nákladech dochází k největšímu poklesu v materiálových nákladech a službách.

V grafu č. 2 je zobrazen vývoj tempa růstu nákladů ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a ve společnosti STRABAG a. s.

Graf č. 2: Vývoj tempa růstu nákladů

Zdroj: vlastní výpočty

Tempo růstu provozních nákladů ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov zaznamenalo během sledovaného období pokles. Nejnižší pokles tempa růstu byl v roce 2010, kdy v České republice propukla naplno finanční krize. Oproti tomu společnost STRABAG a. s. měla nejnižší pokles tempa růstu v roce 2009 a od toho roku se začíná zvyšovat tempo růstu provozních nákladů.

U tempa růstu finančních nákladů ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov dochází k velkému poklesu. Ve společnosti STRABAG a. s. je tempo růstu ovlivněno prodejem cenných papírů a podílů, ke kterým došlo v roce 2008. Tempo růstu má během sledovaného období značné výkyvy.

Tabulka č. 9: Procentuální podíl nákladů STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov na STRABAG a. s.

Podíl jednotlivých druhů nákladů STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov na celkových nákladech STRABAG a. s. (v %)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Provozní náklady	1,16	1,61	2,08	0,98	1,22
Finanční náklady	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01
Mimořádné náklady	0	0	0	0	0
Náklady celkem	1,16	1,62	2,10	0,99	1,23

Zdroj: Nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. a STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 až 2011, vlastní výpočty

V tabulce č. 9 je zobrazen podíl jednotlivých nákladů Provozní jednotky Pelhřimov na společnost STRABAG a. s. Hodnoty jsou velmi zanedbatelné, protože společnost STRABAG a. s. je tvořena několika odštěpnými závody, které se ještě dále člení na provozní jednotky působící po celé České republice.

8.2. Vývoj výnosů společnosti

V tabulkách č. 10 a č. 11 jsou zobrazeny výnosy ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a STRABAG a. s.

Tabulka č. 10: Vývoj výnosů společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov

Vývoj výnosů (v tis. Kč)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Provozní výnosy	266 451	335 878	368 243	163 116	189 683
Finanční výnosy	0	0	0	0	0
Mimořádné výnosy	0	0	0	0	0
Výnosy celkem	266 451	335 878	368 243	163 116	189 683

Zdroj: Nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 až 2011

Celkové výnosy společnosti jsou tvořeny provozními, finančními a mimořádnými výnosy. Společnost během sledovaných období vykázala pouze provozní výnosy. Nejvyšší výnosy prokázala v roce 2009 a nejnižší výnosy byly v roce 2010 způsobené těžkým ekonomickým obdobím, kdy se ve stavebnictví projevila naplno finanční krize.

Tabulka č. 11: Vývoj výnosů společnosti STRABAG a. s.

Vývoj výnosů (v tis. Kč)					
Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Provozní výnosy	19 958 101	18 474 725	17 168 742	15 899 546	15 314 306
Finanční výnosy	289 572	1 547 609	120 389	134 223	217 837
Mimořádné výnosy	1 596 426	0	0	0	0
Výnosy celkem	21 844 099	20 022 334	17 289 131	16 033 769	15 532 143

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty STRABAG a. s. v letech 2007 až 2011

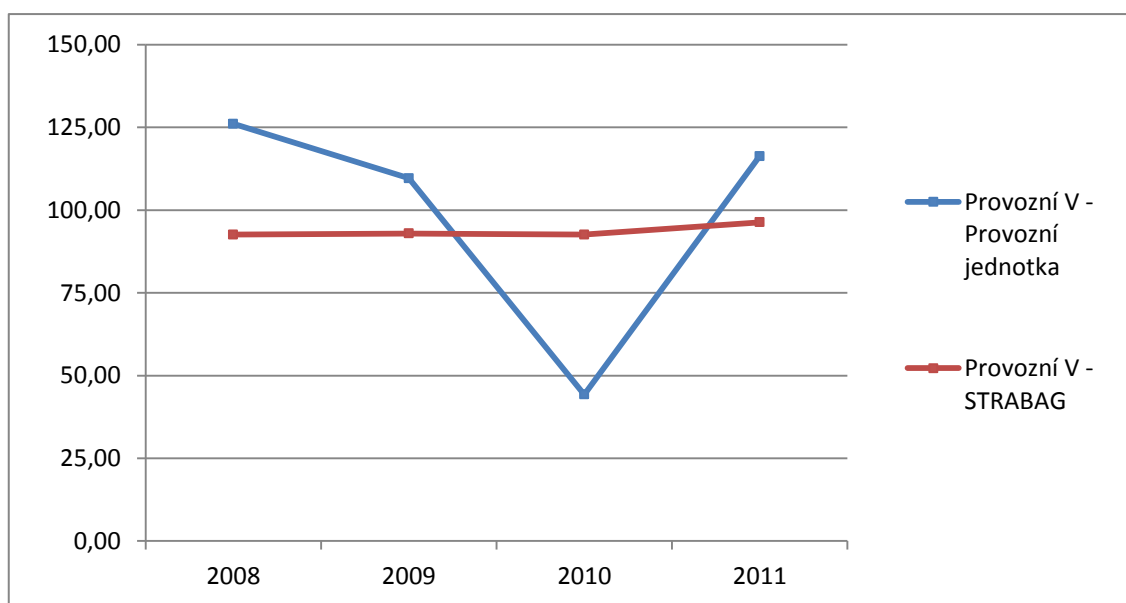
Celkové výnosy společnosti STRABAG a. s. jsou tvořeny provozními, finančními a mimořádnými výnosy. Provozní výnosy mají klesající tendenci. Hlavním důvodem je menší počet zakázek.

Finanční výnosy byly nejvyšší v roce 2008 a činily 1 547 609 tis. Kč. V tomto roce došlo k prodeji cenných papírů a podílů. Finanční výnosy jsou tvořeny výnosy z dlouhodobého finančního majetku, úrokovými výnosy a ostatními finančními výnosy.

Společnost vykázala mimořádný výnos pouze v roce 2007. V tomto roce došlo k náhradě škod ze živelných pohrom a jiných událostí.

V grafu č. 3 je zobrazen vývoj tempa růstu výnosů ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a ve společnosti STRABAG a. s.

Graf č. 3: Vývoj tempa růstu výnosů

Zdroj: vlastní výpočty

Provozní výnosy, ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov, zaznamenaly během sledovaného období pokles. Nejnižší tempo růstu bylo v roce 2010, kdy propukla v České republice naplno finanční krize. Společnost STRABAG a. s. vykázala konstantní vývoj tempa růstu výnosů ve sledovaném období.

8.3. Vývoj výsledku hospodaření společnosti

V tabulkách č. 12 a č. 13 jsou zobrazeny hospodářské výsledky ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a STRABAG a. s.

Tabulka č. 12: Vývoj hospodaření společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov

Vývoj výsledku hospodaření společnosti před zdaněním (v tis. Kč)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Provozní VH	16 256	14 387	21 868	10 056	6 158
Finanční VH	- 711	- 1 870	- 2 618	- 1 008	- 1 398
Mimořádný VH	0	0	0	0	0
Celkový VH	15 545	12 517	19 250	9 048	4 760

Zdroj: Nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov v letech 2007 až 2011

Provozní výsledek hospodaření je nejvyšší v roce 2009, a to 21 868 tis. Kč. V následujících letech dochází k poklesu a v roce 2011 představuje provozní výsledek hospodaření jen 6 158 tis. Kč. Hlavním důvodem snížení výsledku hospodaření je menší počet zakázek ze strany státních a municipálních organizací, a také ze strany soukromých investorů.

Ve finančním výsledku hospodaření se společnost pohybuje v záporných číslech, protože nevykazovala žádné finanční výnosy.

Společnost nevykázala ve všech letech mimořádný výsledek hospodaření.

Tabulka č. 13: Vývoj hospodaření společnosti STRABAG, a. s.

Vývoj hospodářského výsledku společnosti před zdaněním (v tis. Kč)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Provozní HV	118 672	- 1 118 331	691 649	443 810	440 156
Finanční HV	126 985	1 133 123	- 39 333	- 45 015	97 276
Mimořádný HV	19 513	- 105	- 121	0	0
Celkový HV	265 170	14 687	652 195	398 795	537 432

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty STRABAG a. s. v letech 2007 až 2011

Provozní výsledek hospodaření byl nejvyšší v roce 2009, a to 691 649 tis. Kč. V následujících letech došlo k poklesu výsledku hospodaření. Nejhorší výsledek hospodaření byl v roce 2008, kdy společnost dosáhla ztráty ve výši 1 118 331 tis. Kč. Je to způsobené tím, že došlo ke snížení provozních výnosů téměř o 1,5 mld. Kč oproti roku 2007 a provozní náklady zůstaly skoro stejné.

Společnost vykázala největší finanční výsledek hospodaření v roce 2008, který byl ovlivněn prodejem cenných papírů a podílů. V roce 2009 a 2010 se pohyboval výsledek hospodaření v záporných číslech. V roce 2011 se výsledek hospodaření dostal do kladných čísel.

Mimořádného výsledku hospodaření bylo dosaženo v roce 2007 ve výši 19 513 tis. Kč. V roce 2008 a 2009 měla společnosti mimořádný výsledek hospodaření, ale ten už byl záporný. V následujících letech už nebyl žádný mimořádný výsledek hospodaření.

8.4. Analýza poměrových ukazatelů

V analýze poměrových ukazatelů bylo využito ukazatelů rentability. Rentabilita patří mezi základní ekonomické veličiny podniku, podle kterých se určuje úspěšnost vybraného podniku. Působí na ni mnoho faktorů.

Hodnoty vybraných ukazatelů rentability společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a STRABAG a. s. jsou uvedeny v tabulce č. 14. Vybranými ukazateli jsou rentabilita aktiv, rentabilita vlastního kapitálu, rentabilita nákladů a ukazatele nákladovosti. Ve společnosti STRABAG a. s. byl ve výpočtech použit čistý zisk.

Tabulka č. 14: Ukazatele rentability společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov (PJ) a STRABAG a. s. (STR)

Ukazatele v %	2007		2008		2009		2010		2011	
	PJ	STR	PJ	STR	PJ	STR	PJ	STR	PJ	STR
ROA	-	1,27	-	1,50	-	4,00	-	2,92	-	3,77
ROE	-	4,33	-	5,10	-	11,35	-	7,46	-	9,58
ROC	6,20	0,77	3,87	1,03	5,52	3,10	5,87	2,01	2,57	2,78
Provozní nákladovost	93,90	90,82	95,72	97,86	94,06	95,30	93,84	96,40	96,75	95,76
Finanční nákladovost	0,27	0,74	0,56	2,07	0,71	0,92	0,61	1,11	0,74	0,78
Mimořádná nákladovost	0	7,22	0	0	0	0	0	0	0	0
Celková nákladovost	94,17	98,78	96,28	99,93	94,77	96,22	94,45	97,51	97,49	96,54

Zdroj: Vlastní výpočty

V tabulce č. 15 jsou zobrazeny ukazatele ROA a ROE za odvětví stavebnictví. Pro srovnání hodnot byly použity údaje ze stránek ministerstva průmyslu a obchodu. Data byla zadána do webové aplikace o společnosti STRABAG a. s. z let 2007 až 2011. V klasifikaci CZ-NACE byla vybrána kategorie F Stavebnictví. Při výpočtech byla brána automaticky riziková přírážka. Dále v nabídce ukazatelů, které se používají k hodnocení podniku, byly vybrány ukazatele rentabilita vlastního kapitálu a produkční síla. Pomocí benchmarkingového diagnostického systému finančních indikátorů INFA byla získána data za celé odvětví.

Tabulka č. 15: Ukazatele ROA a ROE (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011
ROA	6,59	6,42	9,49	6,21	4,55
ROE	13,09	12,56	19,39	11,84	9,20

Zdroj: výkazy Ministerstva průmyslu a obchodu v letech 2007 až 2011

Ukazatel ROA ukazuje, kolik zisku po zdanění připadá na 1 Kč aktiv. Obecně platí zásada, že čím je vyšší tato hodnota ukazatele, tím je lepší situace podniku. Ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov ukazatel ROA nelze zjistit,

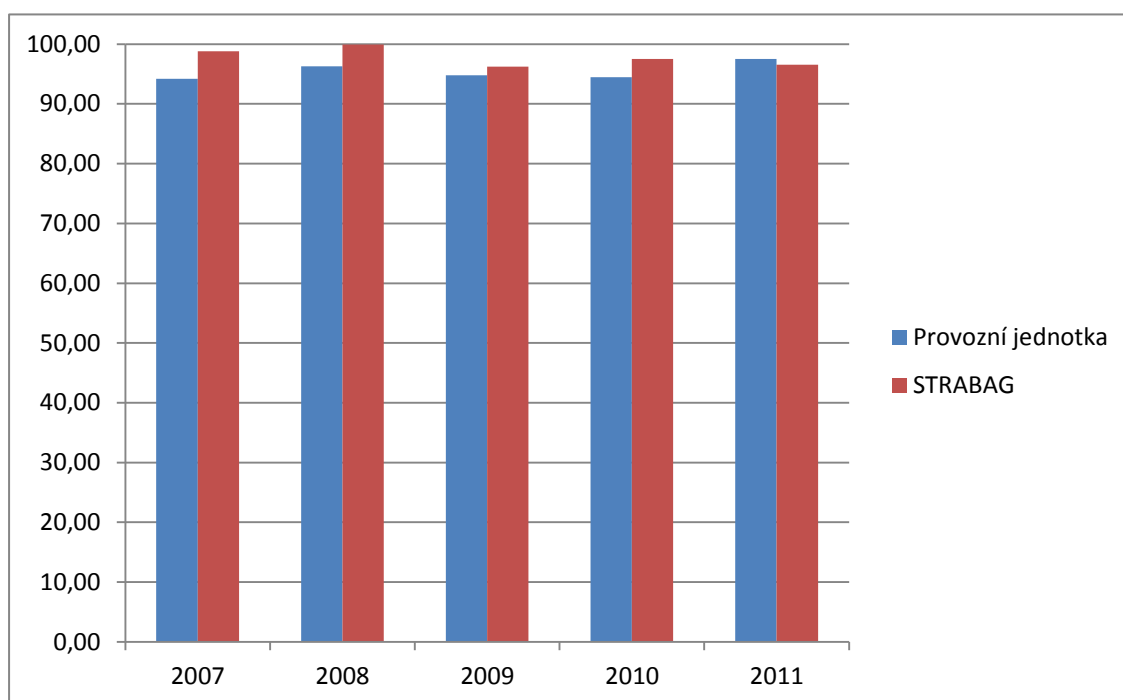
protože společnost nemá aktiva ve své evidenci. Celková aktiva jsou pouze v evidenci společnosti STRABAG a. s., která je pak poskytuje odštěpným závodům a provozním jednotkám. Ve společnosti STRABAG a. s. můžeme říci, že výsledky jsou nižší než průměrné odvětví, ale pozitivní je zvyšující se trend.

Ukazatel ROE představuje, kolik zisku po zdanění připadá na 1 Kč vlastního kapitálu. Ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov ukazatel ROE nelze zjistit, protože společnost nemá vlastní kapitál ve své evidenci. Vlastní kapitál je pouze v evidenci společnosti STRABAG a. s., která ho pak poskytuje odštěpným závodům a provozním jednotkám. Ve společnosti STRABAG a. s. můžeme konstatovat, že hodnoty, kterých společnost dosáhla, nedosahují průměrných ukazatelů v odvětví. Společnost STRABAG a. s. měla nejlepší ukazatel v roce 2009 ($ROE = 11,35 \%$). I když pro většinu podniku je rok 2009 rokem krizovým, pro společnost STRABAG a. s. je to docela úspěšný rok. Je to způsobené tím, že jsou podepsané dopředu smlouvy na stanovené zakázky, které musí být dokončeny. Ve všech sledovaných letech byl ukazatel ROE vyšší než ukazatel ROA, což pro podnik znamená, že používá efektivně cizí zdroje.

Rentabilita celkových nákladů zobrazuje, kolik zisku po zdanění připadá na 1 Kč nákladů. Společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov dosahuje vyšších hodnot než celková společnost STRABAG a. s. V tomto výpočtu byl použit výsledek hospodaření před zdaněním, protože společnost si vede pouze nákladové a výnosové účetnictví. Celkový čistý zisk se počítá až ve společnosti STRABAG a. s., kam posílají jednotlivé odštěpné závody a provozní jednotky své údaje. Ve společnosti STRABAG a. s. byl nejnižší ukazatel v roce 2007 a to $0,77 \%$. To znamená, že na 1 Kč nákladů připadá zisk $0,0077$ Kč.

V grafu č. 4 je zobrazena celková nákladovost společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a společnosti STRABAG a. s.

Graf č. 4: Vývoj celkové nákladovosti

Zdroj: Nákladové a výnosové účetnictví STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a výkaz zisku a ztráty STRABAG a. s. v letech 2007 až 2011, vlastní zpracování

Jednotlivé ukazatele nákladovosti, jak ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov, tak ve společnosti STRABAG a. s., jsou menší než 100 %. V jednotlivých letech dosahuje společnost STRABAG a. s. vyšších hodnot, pouze v roce 2011 má tuto hodnotu vyšší společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov. Obecně se dá říct, že čím je hodnota tohoto ukazatele nižší, tím jsou výsledky hospodaření podniku lepší. Nákladovost je doplňující ukazatel rentability tržeb.

9. Zhodnocení provedené analýzy ve vztahu k vývoji výsledku hospodaření podniku

V této části bude analyzován výsledek hospodaření společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov. Pro pyramidální rozklad výsledku hospodaření (zisku) bude použita logaritmická metoda.

9.1. Pyramidový rozklad zisku

V pyramidovém rozkladu byl použit jako vrcholový ukazatel zisk. Ten je ovlivňován rentabilitou tržeb (výnosů) a objemem výnosů. Rentabilita tržeb (výnosů) není vhodná pro rozklad, a proto se raději transformuje na ukazatel nákladovosti. Nákladovost má tu výhodu, že se může dále aditivně rozkládat na jednotlivé dílčí nákladovosti.

K pyramidovému rozkladu přírůstku zisku byly použity roky 2010 a 2011, protože se jedná o nejnovější informace. Cílem bylo zjistit, které náklady nejvíce ovlivnily zisk. Ve schématu 2 a ve schématu 3 je zobrazen rozklad zisku a dalších ukazatelů, které ovlivňují zisk.

Schéma 2: Rozklad zisku pro rok 2010

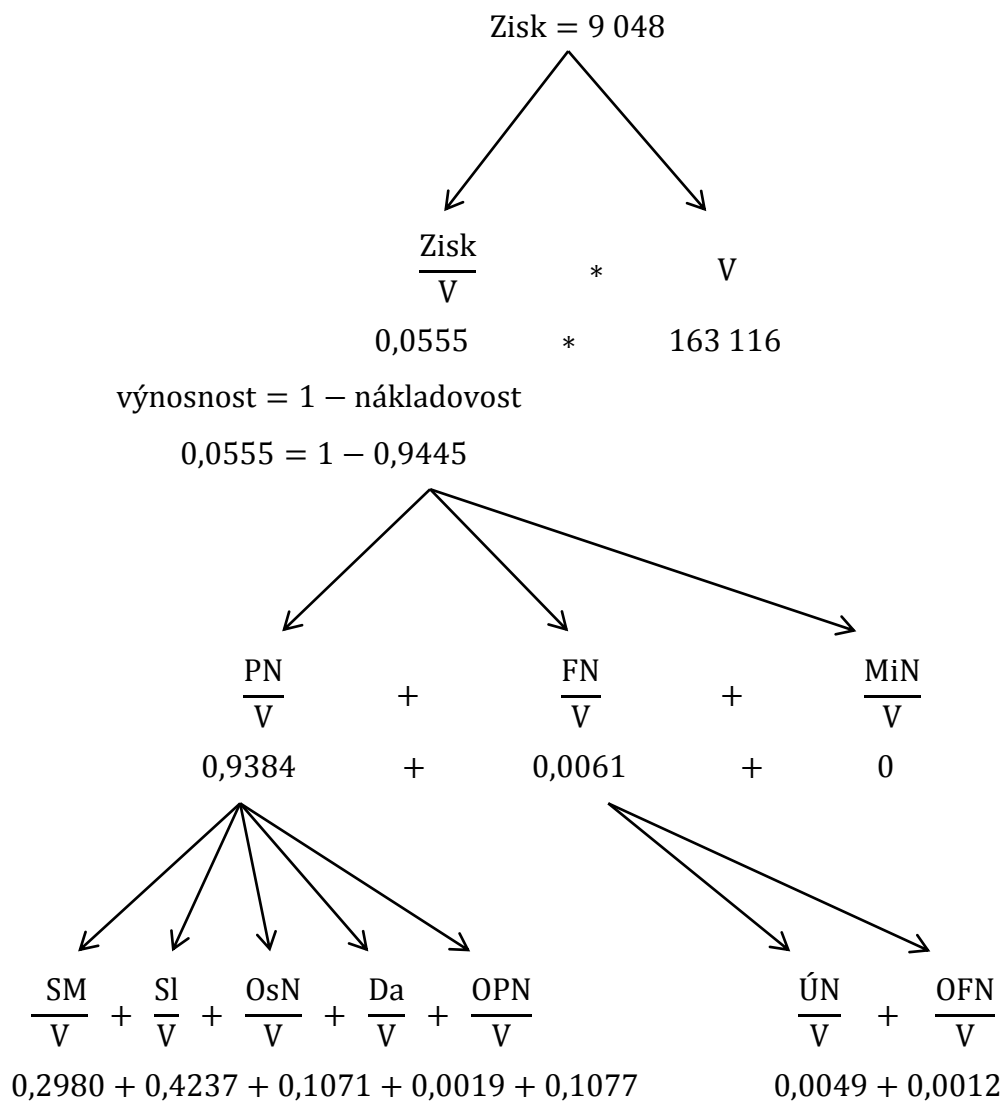
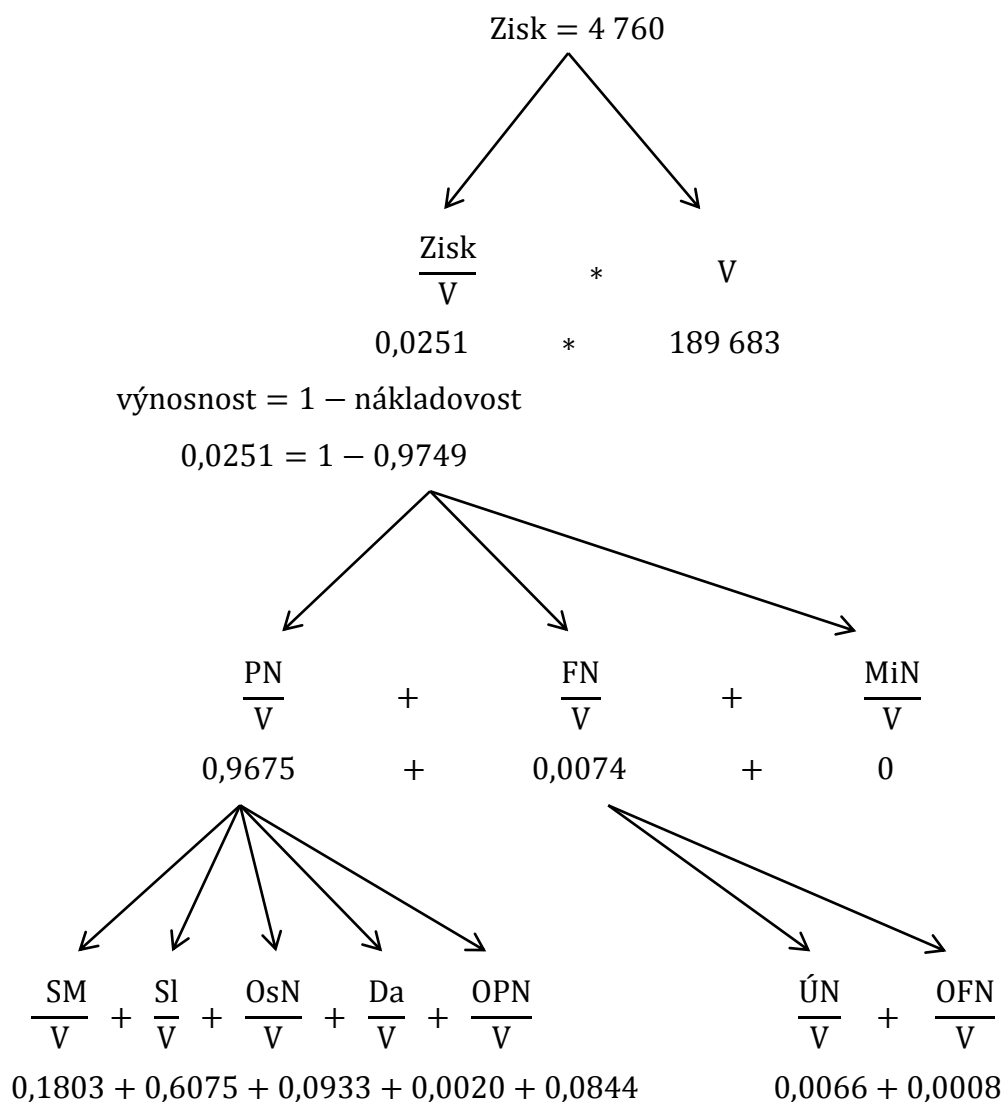

Schéma 3: Rozklad zisku pro rok 2011

V tabulce č. 16 je zobrazen rozklad přírůstku zisku vlivem jednotlivých ukazatelů.

Tabulka č. 16: Vliv jednotlivých ukazatelů na vývoj výsledku hospodaření před zdaněním

	Absolutní změna (v tis. Kč)	Relativní změna
Zisk před zdaněním	- 4 288	0,5261
Vliv rentability tržeb (výnosů)	- 5 295,37	0,4524
Vliv objemu výnosů	1 007,37	1,1629
Vliv provozní nákladovosti	- 5 087,82	0,4667

Vliv finanční nákladovosti	- 207,55	0,9694
Vliv nákladovosti spotřeby materiálu	20 524,51	21,6331
Vliv nákladovosti služeb	- 32 066,08	0,0082
Vliv nákladovosti osobních nákladů	2 404,63	1,4336
Vliv nákladovosti daní a pojištění	- 20,52	0,9969
Vliv nákladovosti ostatních provozních nákladů	4 069,64	1,8396
Vliv nákladovosti úroků	- 288,02	0,9578
Vliv nákladovosti ostatních finančních nákladů	80,47	1,0121

Zdroj: vlastní výpočty

V roce 2011 došlo k poklesu zisku o 4 288 tis. Kč (index 0,5261) oproti roku 2010.

Ukazatel výnosnosti produkce se snížil a měl za následek snížení zisku o 5 295,37 tis. Kč. Došlo tedy k poklesu zisku o 52,61 %. Objem výnosů se naopak zvýšil, a tudíž zvýšil zisk o 1 007,37 tis. Kč, což představuje zvýšení výnosů o 16,29 %.

Provozní nákladovost se zvýšila a tímto vlivem došlo ke snížení zisku o 5 087,82 tis. Kč (o 53,33 %). Také finanční nákladovost se zvýšila o 207,55 tis. Kč, tudíž se také snížil zisk.

Z jednotlivých dílčích ukazatelů provozní nákladovosti, které měly podstatný vliv na zisk, se nejvíce snížil ukazatel spotřeby materiálu. Tento ukazatel měl vliv na zvýšení zisku o 20 524,51 tis. Kč. Ve spotřebě materiálů došlo k největšímu poklesu stavebního materiálu. V provozním materiálu se projevilo nepatrné zvýšení nákladů, ale celkově to mělo za následek snížení spotřeby materiálu. V opačném případě došlo ke zvýšení ukazatele služeb, který se podílel na snížení zisku o 32 066,08 tis. Kč. Ve službách se zaznamenalo zvýšení nákladů na projekty, geodetické práce, likvidaci odpadů, školení. Naopak v některých službách se projevilo snížení nákladů, hlavně v dopravě strojů a materiálů, ale celkově došlo ke zvýšení celkových služeb. Ostatní položky měly vliv na zisk, ale ten není tak velký.

Z jednotlivých ukazatelů během rozkladu se zjistilo, že největší vliv na změnu zisku před zdaněním měla nákladovost služeb.

Dílčí ukazatele finanční nákladovosti neměly takový vliv na zisk. Nákladovost úroků se zvýšila, a proto došlo ke snížení zisku o 288,02 tis. Kč. Naopak ukazatel nákladovosti ostatních finančních nákladů se snížil. Tento ukazatel měl na zvýšení zisku malý vliv ve výši 80,47 tis. Kč.

Podle vztahů, které jsou popsány ve schématu 1, musí platit:

$$- 5\,295,37 + 1\,007,37 = - 4\,288$$

Také to musí platit u indexů:

$$0,4524 * 1,1629 = 0,5261$$

Vliv provozní nákladovosti + vliv finanční nákladovosti = vliv rentability tržeb (výnosů)

$$- 5\,087,82 + (- 207,55) = - 5\,295,37$$

Index:

$$0,4667 * 0,9694 = 0,4524$$

Vliv nákladovosti spotřeby materiálu + vliv nákladovosti služeb + vliv nákladovosti osobních nákladů + vliv nákladovosti daní a pojištění + vliv nákladovosti ostatních provozních nákladů

$$20\,524,51 + (- 32\,066,08) + 2\,404,63 + (- 20,52) + 4\,069,64 = - 5\,087,82$$

Index:

$$21,6331 * 0,0082 * 1,4336 * 0,9969 * 1,8396 = 0,4667$$

Vliv nákladovosti úroků + vliv nákladovosti ostatních finančních nákladů = vliv finanční nákladovosti

$$(- 288,02) + 80,47 = - 207,55$$

Index:

$$0,9578 * 1,0121 = 0,9694$$

10. Závěrečné zhodnocení

Pokud bychom měli hodnotit společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a STRABAG a. s., určitě bychom začali vývojem nákladů, výnosů a hospodářským výsledkem.

Celkové náklady společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov mají ve třech letech rostoucí tendenci. V roce 2010 dochází k obrovskému poklesu nákladů a v roce 2011 opět rostou. Hlavním důvodem proč poklesly náklady, byl celkový úbytek zakázek z důvodů šíření celosvětové hospodářské krize. I když celosvětová hospodářská krize vypukla v roce 2008, v České republice se začala projevovat především v roce 2009. Pro většinu podniků v České republice je to krizový rok, ale když se podíváme na výsledek hospodaření obou společností, zjistíme, že rok 2009 je pro ně nejlepším rokem ve sledovaném období. Je to způsobené tím, že jsou dopředu podepsané smlouvy na smluvené zakázky, které musí být dokončeny. Celkové náklady ve společnosti STRABAG a. s. během sledovaného období měly klesající charakter. V roce 2011 poklesly náklady o téměř 6,6 mld. Kč oproti roku 2007.

Struktura celkových nákladů je v obou společnostech tvořena provozními, finančními a mimořádnými náklady. Největší zastoupení mají provozní náklady, které během sledovaného období tvořily v průměru 98,23 % celkových nákladů ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov. Ve společnosti STRABAG a. s. tvořily v průměru 97,38 % celkových nákladů.

Ukazatel ROE nedosáhl příliš velkých hodnot. S porovnáním s průměrnými hodnotami v odvětví byl nižší, pouze v roce 2011 byl vyšší než průměrná hodnota. Ukazatel ROE dosáhl nejlepšího výsledku v roce 2009 ve výši 11,35 %. Tzn., že na 1 Kč vlastního kapitálu připadlo 0,1135 Kč zisku.

Ani ukazatel ROA nedosahoval ve sledovaném období příliš vysokých hodnot. Nejvyšší hodnoty měla společnost opět v roce 2009, a to ve výši 4 %. Pokud vezmeme 1 Kč aktiv, připadá na ní 0,04 Kč zisku.

Rentabilita nákladů v obou společnostech má kolísavou tendenci. Ukazatel rentability nákladů udává, jaký je zisk na 1 Kč nákladů. Společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov vykazovala nejlepší rentabilitu nákladů v roce 2007, kdy ukazatel činil 6,20 %. Zisk tedy byl 0,0620 Kč na 1 Kč nákladů. Ve společnosti STRABAG a. s. tento ukazatel byl nejlepší v roce 2009 a měl hodnotu 3,10 %. Zisk v této společnosti byl 0,0310 Kč na 1 Kč nákladů. Můžeme říci, že STRABAG a. s.

Provozní jednotka Pelhřimov přispívá ke zlepšení společnosti STRABAG a. s. (viz rentabilita nákladů).

S náklady a výnosy (tržbami) společnosti je spojován ukazatel nákladovosti, kterého dosáhneme jako poměr celkových nákladů k tržbám (výnosům). Tento ukazatel nám říká, kolik Kč nákladů je vynaloženo na 1 Kč výnosů. Po vypočítání celkového ukazatele nákladovosti ve společnosti STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov jsme zjistili, že během sledovaného období se pohybuje pod 1. Nejvyššího ukazatele nákladovosti společnost dosáhla v roce 2011. Pro společnost by bylo nejlepší, aby ukazatele nákladovosti dosahovaly co nejnižších hodnot. Tzn., že by podnik měl vynakládat co nejméně Kč nákladů na 1 Kč výnosů (tržeb). Společnost by se měla snažit snižovat své náklady, např. zbytečně nemrhat materiálem, popřípadě snížit stav zaměstnanců atd.

V závěru můžeme konstatovat, že společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov a společnost STRABAG a. s. jsou rentabilní společnosti. V každém roce dosáhli kladného výsledku hospodaření, tedy zisku. Důležité je, aby v tomto trendu obě společnosti pokračovaly. Neměly by dopustit snížení výnosů a hlavně by se měly pokusit o snižování nákladů. Společnost STRABAG a. s. a společnost STRABAG a. s. Provozní jednotka Pelhřimov by se měla zaměřit hlavně na materiálové náklady, služby a osobní náklady. Pokles nákladů je obecně pozitivní jev v případě, že zároveň nedochází k poklesu výnosů.

11. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů. Za použití horizontální a vertikální analýzy byl hodnocen jednotlivý vývoj nákladů a jejich struktura. Dále zde byly sledovány poměrové ukazatele a ostatní ukazatele, kteří se podílejí na finanční situaci podniku. Mezi poměrové ukazatele patří: ukazatel rentability celkových aktiv (ROA), ukazatel rentability vlastního kapitálu (ROE), ukazatel rentability nákladů (ROC), provozní nákladovost, finanční nákladovost a celková nákladovost. Poté následoval rozklad zisku před zdaněním v letech 2010 a 2011. Tyto výpočty byly prováděny pomocí logaritmické metody a zobrazily jednotlivé ukazatele, které výrazným způsobem ovlivnily zisk.

Na základě provedených analýz lze hodnotit hospodářskou situaci před finanční krizí jako dobrou. Po vypuknutí finanční krize se hospodářská situace začala zhoršovat, protože poklesly zakázky ze strany státních a municipálních organizací a soukromých investorů. To mělo za následek ovlivnění jak nákladů a výnosů, tak i výsledku hospodaření. Během roku 2012 a 2013 se začíná situace zlepšovat.

Na závěr bych chtěl popřát společnosti STRABAG a. s. a jejím odštěpným závodům a provozním jednotkám úspěšnou existenci, a aby dosahovaly takových výsledků jako před finanční krizí a také aby si udržely stabilní místo a dobré jméno na trhu.

12. Summary

The main target of this thesis was to evaluate costs and analyze them in a chosen factory. The chosen company works in architecture where it carries out all kinds of constructions in branches of transport, building and civil engineering.

In the first part of this thesis a general introduction is created, a reader should find the purpose and the target of this thesis.

The second part is named „Meaning of observation of costs“. It deals with planning and control of costs, their management and their reduction.

The third part is called „Classification of costs and their registration“. There is described the definition of costs, their classification, cost function and registration of costs.

The fourth part describes „Instruments of management of costs“. This part deals with calculation, budgeting, technical and economic standard.

The fifth part named „Possibilities of analysis of costs“ is divided into 3 parts: analysis of absolute index, analysis of ratio index and analysis of system of indexes. This part includes mathematical formulas which are used for assessment of financial situation of a factory.

The sixth part is called „Methodics“, there are described targets of this thesis. Further it contains mathematical models which serve for creating of required results and were used in the thesis. They are followed by the description of pyramid decomposition and logarithmic methods.

The seventh part describes the company which was chosen for this thesis. It consists of history, organization structure, of activities that the company does and at the end of contracts.

The eighth part named „Application of chosen methods of assessment of costs“ is the largest part of this thesis, there are used mathematical formulas and analysis. This chapter deals with the costs of the company and their analysis. Further there are given yields and economical result but only for information.

The ninth part is called „Valuation of undertaken analysis in relation to the development of the result of the company economy“. In this part there is used pyramid decomposition of the profit with a logarithmic method.

The tenth part is called „Final valuation“, there is interpretation of the results and final recapitulation of this thesis.

Key words:

Costs = náklady

classification of costs = klasifikace nákladů

registration of costs = evidence nákladů

analysis of costs = analýza nákladů

rentability of costs = rentabilita nákladů

Seznam použité literatury

1. FIBÍROVÁ, Jana, Libuše ŠOLJAKOVÁ a Jaroslav WAGNER. *Nákladové a manažerské účetnictví*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 430 s. ISBN 978-80-7357-299-0.
2. GRÜNWALD, Rolf a Jaroslava HOLEČKOVÁ. *Finanční analýza a plánování podniku*. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 2007, 318 s. ISBN 978-80-86929-26-2.
3. KISLINGEROVÁ, Eva. *Manažerské finance*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xl, 745 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-903-0.
4. KRÁL, Bohumil a kol. *Manažerské účetnictví*. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010, 660 s. ISBN 978-80-7261-217-8.
5. POPESKO, Boris. *Moderní metody řízení nákladů: jak dosáhnout efektivního vynakládání nákladů a jejich snížení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 233 s. Prosperita firmy. ISBN 978-80-247-2974-9.
6. SEDLÁČEK, Jaroslav. *Finanční analýza podniku*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, v, 154 s. ISBN 978-80-251-1830-6.
7. STŘELEČEK, František. *Analýza podnikatelské činnosti: Určeno pro stud. oboru provoz a ekonomika, ASŘ*. 1. vyd. Praha: Editpress, 1991, 61 s. ISBN 80-213-0098-1.
8. RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 3. rozš. vyd. Praha: Grada, 2010, 139 s. ISBN 978-80-247-3308-1.
9. SYNEK, Miloslav a kol. *Manažerská ekonomika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, 471 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3494-1.
10. SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxv, 445 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.
11. VALACH, Josef. *Finanční řízení podniku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress, 1999, 324 s. ISBN 80-861-1921-1.
12. TOMEK, Gustav a Věra VÁVROVÁ. *Řízení výroby a nákupu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 378 s. ISBN 978-80-247-1479-0.
13. WÖHE, Günter a Eva KISLINGEROVÁ. *Úvod do podnikového hospodářství*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xxix, 928 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-897-2.

Internetové zdroje:

Historie. [online]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.strabag.cz>

Ekonomické informace. [online]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.strabag.cz>

Ministerstvo průmyslu a obchodu: Analytické materiály a statistiky. [online]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/ministr-a-ministerstvo/analyticke-materialy/>